ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 94 (1731) | Пятніца, 23 лістапада 1962 года | Цана 4 кап.

ІНФАРМАЦЫЙНЫЯ ПАВЕДАМЛЕННІ АБ ПЛЕНУМЕ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

20 лістапада 1962 года Пленум Цэнтральнага Камітэта КПСС працягваў работу.

На Пленуме пачалося абмеркаванне даклада таварыша М. С. Хрушчова «Развіццё эканомікі СССР і партыйнае кіраўніцтва народнай гаспадаркай».

На ранішнім пасяджэнні выступілі таварышы: Г. І. Воранаў (першы намеснік Старшыні Бюро ЦК КПСС па РСФСР), М. В. Падгорны (першы сакратар ЦК КП Украіны), П. Н. Дзёмічаў (першы сакратар Маскоўскага гаркома КПСС), А. І. Кастаусаў (старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па аўтаматызацыі і машынабудаванню), В. С. Толсцікаў (першы сакратар Ленінградскага абкома КПСС), І. А. Грышманаў (старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па справах будаўніцтва), К. Т. Мазураў (першы сакратар ЦК КП Беларусі).

На вячэрнім пасяджэнні выступілі таварышы: А. П. Волкаў (старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па пытаннях працы і заработнай платы), Ш. Р. Рашыдаў (першы сакратар ЦК КП Узбекістана), М. Я. Мамай (брыгадзір камбайнавай брыгады шахты «Сухадольская» 1 трэста «Чырвонадонвугаль»), Д. А. Кунаеў (першы сакратар ЦК КП Казахстана), М. В. Кулікова (памочнік майстра Іванаўскай прадзільна-ткацкай фабрыкі імя Дзяржынскага), В. Ю. Ахундаў (першы сакратар ЦК КП Азербайджана).

21 лістапада 1962 года на Пленуме Цэнтральнага Камітэта КПСС працягвалася абмеркаванне даклада таварыша М. С. Хрушчова «Развіццё эканомікі СССР і партыйнае кіраўніцтва народнай гаспадаркай».

На ранішнім пасяджэнні выступілі таварышы: В. В. Грышын (старшыня ВЦСПС), В. А. Смірноў (судназборшчык Балтыйскага завода, гор. Ленінград), В. П. Мжаванадзе (першы сакратар ЦК КП Грузіі), Е. А. Далінюк (звеннявая калгаса імя XXII з'езда КПСС, Цярнопальская вобласць УССР), Г. І. Вараб'ёў (першы сакратар Краснадарскага крайкома КПСС), І. І. Бадзюл (першы сакратар ЦК КП Малдавіі), В. В. Кротаў (дырэктар Уральскага завода цяжкага машынабудавання імя Арджанікідзе, гор. Свярдлоўск), А. П. Ляшко (першы сакратар Данецкага абкома КП Украіны), Б. П. Бешчаў (міністр шляхоў зносін СССР), А. М. Школьнікаў (першы сакратар Волгаградскага абкома КПСС), Г. М. Арлоў (старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па лясной, цэлюлозна-папяровай, дрэваапрацоўчай прамысловасці і лясной гаспадарцы).

Пленум выбраў камісію пад старшынствам таварыша М. С. Хрушчова для падрыхтоўкі рэзалюцыі Пленума Цэнтральнага Камітэта.

На вячэрнім пасяджэнні выступілі таварышы: Д. Расулаў (першы сакратар ЦК КП Таджыкістана), Г. П. Плотнікаў (свінар-механізатар саўгаса «Пралетарская дыктатура» Растоўскай вобласці), Я. Н. Зарабян (першы сакратар ЦК КП Арменіі), Л. Н. Яфрэмаў (першы сакратар Горкаўскага абкома КПСС), М. У. Келдыш (прэзідэнт Акадэміі навук СССР), В. І. Клаусан (Старшыня Савета Міністраў Эстонскай ССР).

22 лістапада 1962 года на Пленуме Цэнтральнага Камітэта КПСС працягвалася абмеркаванне даклада таварыша М. С. Хрушчова «Развіццё эканомікі СССР і партыйнае кіраўніцтва народнай гаспадаркай».

На ранішнім пасяджэнні выступілі таварышы І. Т. Новікаў (міністр энергетыкі і электрыфікацыі СССР), З. Н. Нурыеў (першы сакратар Башкірскага абкома КПСС), А. В. Гіталаў (брыгадзір трактарнай брыгады калгаса імя XX з'езда КПСС, Кіраваградская вобласць УССР), Ф. С. Гарачоў (першы сакратар Новасібірскага абкома КПСС), М. А. Лаўрэнцьеў (віцэ-прэзідэнт Акадэміі навук СССР, старшыня Сібірскага аддзялення Акадэміі навук СССР), В. С. Фёдараў (старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па хіміі), Б. Авезаў (першы сакратар ЦК КП Туркменістана), Л. Е. Графаў (старшыня Кемераўскага саўнаргаса), Т. Усубаліеў (першы сакратар ЦК КП Кіргізіі), С. П. Паўлаў (першы сакратар ЦК ВЛКСМ).

Пленум ЦК КПСС працягвае работу.

МУЖНЕЕ НАШ ПОСТУП, СПАРНЕЕ КРОК

Ухваляем!

Нашы інтэрв'ю

Макар Паслядовіч

— З напружаным хваляваннем сочыць уся наша краіна за працай лістападаўскага Пленума ЦК КПСС. Савецкія людзі радуюцца з велізарных поспехаў нашага гаспадарчага і культурнага будаўніцтва, дасягнутых пад кіраўніцтвам роднай Камуністычнай партыі, адкрыта і рашуча асуджаюць недахопы, якія стрымліваюць наш рух наперад.

Многае з таго, што мы рабілі ўчора, сёння нас ужо не задавальняе. І ў гэтым ёсць свая непахісная логіка, народжаная нашымі гаспадарчымі і культурнымі здабыткамі. Тое, аб чым сказаў у сваім дакладзе Пленуму Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, сведчыць аб рэвалюцыйнай маладосці нашай партыі і разам з тым аб яе вялікай палітычнай сталасці. Новыя, прагрэсіўныя формы кіравання прамысловасцю і сельскай гаспадаркай павінны прыйсці на змену старым! У аснову павінен быць пакладзены, як гэта падкрэслена ў дакладзе, вытворчы прынцып. Кладзецца, нарэшце, канец кампанейшчыне, гаспадарчай мітусні.

Кампанейшчына... Чаго толькі не ўвасобіла гэтае азначэнне. Мы яшчэ з нядобрых часоў культу асобы прызвычаіліся лічыць «кампаніяй» такія важныя справы, як веснавая сяўба, уборка. Адсюль пачалі шумець: лесанарыхтоўчая, дарожная кампаніі, кампанія па збору металалому, па рамонту кватэр, кампанія па нарыхтоўцы грыбоў і ягад, падпісная кампанія... Некаторыя з гэтых кампаній называліся нават «ударнымі». Хоць усе ўжо ведалі, што пасля вялікага агульнага шуму і «ста тысяч кур'ераў», — гэта значыць, спецыяльных і надзвычайных упаўнаважаных, большага і меншага рангу, камандзіраваных «на месцы», — справа зноў пойдзе па-старому. Часта камандзіраваны ў вёску таварыш не мог адрозніць гароху ад капусты, даваў бязглуздыя парады вопытным людзям, але ж яго павінны былі слухаць, а той-сёй і выконваць тое, што пярэчыла здароваму сэнсу і розуму.

Чым, як не вынікам кампанейшчыны, можна вытлумачыць той факт, што у многіх калгасах нашай рэспублікі яшчэ нізкія ўраджаі, нездавальняючыя надоі малака, а разам з тым і малая аплата працадня?

І тут жа побач, на такой самай зямлі, толькі пры разважлівым і настойлівым старшыні, другі калгас радуе нас сваімі вялікімі гаспадарчымі і культурнымі здабыткамі!

Вялікая размова ідзе на Пленуме пра шляхі нашага далейшага поступу наперад. Бо «галоўнае ў камуністычным будаўніцтве, — як сказаў таварыш Хрушчоў, — гэта эканоміка, гэта вытворчасць, гэта барацьба за стварэнне матэрыяльных і духоўных даброт для жыцця чалавека».

Віталій Цвірко,

заслужаны дзеяч мастацтва БССР

— Перш за ўсё я хачу сказаць вось аб чым. Размова, якая ідзе зараз на Пленуме ЦК КПСС, настолькі глыбокая і важная па свайму значэнню, што яна сапраўды завалодала думкамі кожнага савецкага чалавека. Радзіма наша нібы вызначае сёння свае каардынаты, выходзіць яшчэ на адзін старт у будучыню. Уся веліч і надзвычайнасць такога моманту не можа не хваляваць мяне як мастака. Думаецца, што перадаць пафас нашых дзён у творчасці, раскрыць духоўнае багацце народа — здзяйсняльніка вялікіх планаў партыі, — гэта высакародны абавязак мастака.

КУРС—НА КАМУНІЗМ

Тарас ХАДКЕВІЧ

Радаснае, акрыляючае пачуццё агортвае, калі чытаеш даклад таварыша М. С. Хрушчова на Пленуме аб развіцці эканомікі СССР і партыйным кіраўніцтве народнай гаспадаркай. Ён хвалюе тым, што ў ім глыбока ўзняты карэнныя надзённыя пытанні жыцця і стваральнай дзейнасці савецкага народа, з кожнага радка яго ўстае перад намі ясная мудрасць творчай распрацоўкі ленінскіх запаветаў аб будаўніцтве камунізма, ён прасякнут нястомнымі клопатамі партыі аб далейшым росце багацця і магутнасці нашай краіны, а разам з тым—аб бесперапынным паляпшэнні народнага дабрабыту.

Савецкі народ, будуючы пад кіраўніцтвам роднай ленінскай партыі камунізм, пракладвае шлях у светлую, шчаслівую будучыню ўсяму чалавецтву. Нягледзячы на цяжкія нягоды і выпрабаванні, што выпалі на яго долю, наш народ здолеў дабіцца такіх поспехаў у развіцці эканомікі і культуры, якія дазволілі Камуністычнай партыі Савецкага Саюза на сваім XXII з'ездзе вызначыць канкрэтную велічную праграму пабудовы камуністычнага грамадства ў нашай краіне.

Лічбы і факты, прыведзеныя ў дакладзе таварыша Хрушчова, аб выніках выканання сямігадовага плана за мінулыя чатыры гады сведчаць, што Краіна Саветаў дасягнула новых вышынь у развіцці прамысловасці і сельскай гаспадаркі, што «справы нашы,—як кажа Мікіта Сяргеевіч,—ідуць паспяхова і праводзімы партыяй ленінскі курс прыносіць добры плён». Як не радавацца нам, савецкім людзям, чуючы аб тым, што за гэты час уведзены ў строй тысячы буйных прадпрыемстваў, што «ў прамысловасці створаны новыя вытворчыя магутнасці, якія па сваіх размерах перавышаюць магутнасці, створаныя за ўсе гады даваенных пяцігодак», што сельская гаспадарка нават у сёлетнім, неспрыяльным у кліматычных адносінах, годзе дала дзяржаве збожжа, мяса, малака і іншай прадукцыі больш, чым летась!

Як вопытны, упэўнены ў сваіх сілах рулявы вядзе карабель у бязмежным акіяне па зададзенаму курсу, так партыя вядзе ленінскім курсам наш народ у камуністычную будучыню. Яна выпраўляе адхіленні ад гэтага курсу, шукае і знаходзіць, зыходзячы з канкрэтных абставін, рашэнні, каб своечасова ліквідаваць перашкоды на нашым шляху, каб наша хада наперад была найбольш паспяховая.

Чытаючы ў дакладзе таварыша Хрушчова аб задачах арганізацыйнай перабудовы партыйных і савецкіх органаў з мэтай паляпшэння кіраўніцтва народнай гаспадаркай, аб адзінай тэхнічнай палітыцы і ўдасканаленні кіраўніцтва прамысловасцю, аб мерах па далейшаму ўздыму сельскай гаспадаркі і аб перабудове і ўзмацненні партыйна-дзяржаўнага кантролю, глыбока пераконваешся, што ўсе гэтыя важнейшыя меры не з'яўляюцца выпадковымі. Яны падказаны патрабаваннямі сённяшняга жыцця, узроўнем развіцця нашага грамадства, гістарычным курсам партыі на аднаўленне ленінскіх прынцыпаў і норм у партыйнай і дзяржаўнай дзейнасці, груба парушаных у перыяд культу асобы Сталіна.

І яшчэ што кідаецца ў вочы пры чытанні даклада—гэта тое, што пытанні, вынесеныя на абмеркаванне Пленума, былі папярэдне ўсебакова і з усёй глыбінёй вывучаны, па гэтых пытаннях Цэнтральны Камітэт партыі раіўся з шырокімі коламі партыйнага, дзяржаўнага і гаспадарчага актыву, з перадавікамі вытворчасці. І не дзіўна таму, што даклад таварыша Хрушчова выклікае жывы водгук у сэрцы кожнага сумленнага працаўніка, што ў гэтыя дні можна пачуць з вуснаў рабочага, спецыяліста, работніка сельскай гаспадаркі: «Вось тое, аб чым і мне часам думалася. Вось тое, што абавязкова неабходна зрабіць!».

Магчыма, не кожны з нас яшчэ да канца ўяўляе ўсю тую шкоду, якую нанёс будаўніцтву камунізма культ асобы Сталіна з яго закасцянела-бюракратычнымі формамі падыходу да важнейшых спраў, з яго пагардай да народа, з заціскам ініцыятывы шырокіх мас. Няшчадна выкрываючы і ліквідуючы вынікі культу асобы Сталіна, партыя расчышчае наш шлях у камунізм ад перашкод, развязвае творчую ініцыятыву мас.

Даклад таварыша Хрушчова на Пленуме — узор творчага ленінскага падыходу да самых істотных праблем пабудовы камунізма ў нашай краіне. Мы бачым у ім працяг і далейшае развіццё мудрай палітыкі партыі, акрэсленай гістарычнымі XX і затым XXII з'ездамі КПСС, той палітыкі, якая забяспечвае пабудову камуністычнага грамадства пры жыцці цяперашняга пакалення савецкіх людзей.

Набліжэнне партыйнага і дзяржаўнага кіраўніцтва да вытворчасці, яшчэ больш шырокае прыцягненне працоўных да ўдзелу ў кіраванні вытворчасцю, у вырашэнні надзённых пытанняў жыцця і працы, аднаўленне і захаванне ленінскіх прынцыпаў партыйна-дзяржаўнага кантролю — усё гэта адпавядае вышэйшым народным інтарэсам, падпарадкавана адной агульнай мэце: як найхутчэй і з найбольшым поспехам увасобіць у жыццё велічную праграму будаўніцтва камунізма.

Інтарэсы партыі і народа ў нас адзіныя, непадзельныя, і народ адзінадушна і горача падтрымлівае рашэнні, якія прымае партыя, бо яны выяўляюць думкі і спадзяванні народа, накіроўваюць яго па правільнаму ленінскаму курсу—да камунізма.

КАБ ЗАДАВОЛІЦЬ ЦІКАВАСЦЬ ЧЫТАЧА

Сёння матэрыялы Пленума ЦК КПСС у цэнтры ўвагі кожнага савецкага чалавека. Больш мнагалюдна стала ў чытальных залах нашых бібліятэк.

У чытальнай зале Мінскай бібліятэкі імя Максіма Горкага сабраны ўсе газетныя матэрыялы аб рабоце Пленума.

У дапамогу агітатарам і дакладчыкам работнікі бібліятэкі рыхтуюць картатэку па матэрыялах Пленума ЦК КПСС.

Нядаўна бібліятэка правяла семінар работнікаў заводскіх тэхнічных бібліятэк Мінска, на якім шырока абмяркоўвалася пытанне аб ролі бібліятэк у прапагандзе рашэнняў Пленума ЦК КПСС. З гэтай жа мэтай работнікі бібліятэкі імя М. Горкага выязджаюць у абласныя цэнтры.

Рыхтуецца навукова-практычная канферэнцыя бібліятэчных работнікаў горада. Шмат увагі будзе аддадзена пытанням прапаганды рашэнняў Пленума ЦК КПСС.

Незвычайны творчы ўздым пануе ў гэтыя дні ў цэхах паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа. Друкары і фальцоўшчыкі, наборшчыкі і пераплётчыкі, прачытаўшы гістарычны даклад М. С. Хрушчова на Пленуме Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, пераглядаюць свае зменныя нормы і бяруць абавязацельствы працаваць яшчэ лепш на карысць любімай Радзімы.

Паліграфісты з цікавасцю сочаць за работай Пленума. У час абедзенных перапынкаў яны калектыўна чытаюць матэрыялы Пленума, абмяркоўваюць іх. Адна з такіх шчырых гутарак адбылася ў наборным цэху. Манатыпіст Павел Умрыхін пачаў чытаць уголас газету, і праз некалькі мінут каля яго сабраліся амаль усе рабочыя цэха. Паліграфісты выказвалі свае думкі, горача падтрымліваючы мерапрыемствы партыі па далейшаму паляпшэнню кіраўніцтва ўсёй народнай гаспадаркай краіны.

Калектыўную чытку газеты ў наборным цэху зазняў наш фотакарэспандэнт Ул. Крук.

Пісьменнік і час

ЭНЕРГІЯ ПАЭТЫЧНАГА ВОБРАЗА

Віктар ГОВАР

НОВАЯ КНІГА. Я трымаю яе ў руках. Яркая вокладка, яркі паэтычны загаловак — «Я іду!», «На сонечным шляху», «Неба ўсміхаецца маланкаю...» Што за гэтай расфарбаванай вокладкай? Куды павядуць мяне гэтыя лесвічкі і слупкі?

Разгортваю тоненькую кніжку, чытаю... А побач раз-пораз чуюцца адны і тыя пытанні:

— Новыя вершы ёсць?

— Еўтушэнка?

— Межалайціс, Лугаўскі, Салавухін?

— Вершы ёсць?

Дайце вершы! Самыя разнастайныя, але абавязкова выдатныя, у якіх ёсць... Дайце вершы!

Сучасны чалавек хоча многа бачыць, адчуваць, разумець, ён хоча дакранацца да ўсяго, што жыве ў чалавечых душах яшчэ нераскрытым і вялікім. І паэзія кліча, вядзе туды, дзе ўсё новае, нечаканае, дзе набывае значэнне нават самы непрыкметны рух, самае нязначнае слова.

Вялікі свет паэзіі! А ён жа, на першы погляд, не такі, як у жыцці: у ім па-новаму ацэнены каштоўнасці нашага звычайнага, зямнога. У ім магчыма нават самае неверагоднае. Тут і сіняе паветра можа гудзець пад ударамі сонца, і на пальцах рук можа быць дзесяць зрэнкаў, і слова можна ўзяць у абцугі або пакласці на кавадла, і сэрца можа ў паветры лунаць, як сцяг. Тут, быццам у казачным царстве, ажываюць усе прадметы, яны разумеюць, бачаць, гавораць, тут усмешка аддзяляецца ад твару чалавека і пачынае самастойнае жыццё. Тут адбываецца часам тое, чаго не выдумаеш і за сто гадоў.

А чалавек чытае і даведваецца пра сваё кроўнае, хвалюючае, рэальна-зямное, пра тое, што ляжыць у самым сэрцы, што было з ім учора, ёсць сёння, будзе заўтра.

Трэба прызнаць, што чытач не заўсёды адразу знаходзіць сцежку да сапраўднай паэзіі. Часамі, здараецца, крытыкі, накшталт некаторых старажылаў, якія не ведаюць сваёй вуліцы, накіроўваюць яго зусім не ў той бок. І яму даводзіцца доўга блукаць у радках такога «гатунку»:

Сябры мае, мы ў паўналецце
Прыйшлі праз буры, перуны.
Ужо не мы, а нашы дзеці,
А нашы дочкі і сыны
Бяруць пуцёўкі ў камсамоле
Ў кавыльны стэп, на Ангару,
Каб у шчаслівай яснай долі
Яшчэ вышэй узняць зару.

Гэта з вершаў Антона Бялевіча.

Ці не праўда, крыху сумна? Быццам гэта не раз было чытана і забыта, цяпер зноў прачытана і праз пяць мінут зноў забудзецца. Дзіўна, у гэтых вершах усё правільна, прыгожа і — сумна.

Чытаеш такія вершы і адчуваеш, што жыццё наша больш складанае, рознабаковае, чым у паэта. І рытмы ў жыцця іншыя, і фарбы другія — яркія, гучныя, і няма ў сучаснага чалавека той прымітыўнасці, якую спрабуе даказаць у сваіх вершах Авяр'ян Дзеружынскі.

Расквітнела ты, дзяўчына,
Як чырвоная каліна.
Жаніхоў хапае ў нас,
Пра вяселле думаць час.

Бедны, вельмі бедны духоўна чалавек у такіх вершах. Гэта толькі адзін, знешні, не самы галоўны яго бок жыцця.

Ёсць глыбіні душ, і Маякоўскі заклікаў здабываць адтуль—з артэзіянскіх людскіх глыбінь—каштоўнае слова. Гэта вельмі цяжка, для гэтага патрэбна пераварочаць тысячы тон слоўнай руды, але гэта неабходна, бо цэніцца толькі такая паэзія, якая можа пранікнуць у чалавечую душу.

Зараз многія пагаджаюцца на думцы, што для сучаснага мастацтва характэрна філасафічнасць, роздум. Насычаць думкай імкнуцца свае творы і кінематаграфісты, і мастакі, і паэты. Людзі хочуць зразумець сваё неспакойнае дваццатае стагоддзе. Вялікае паэтычнае тварэнне Уладзіміра Лугаўскога «Сярэдзіна веку»—гэта роздум аб мінулым, аб сучасным, ён накіраваны ў будучыню. У паэта роздум часам вельмі складаны, своеасаблівы, але заўсёды светлы і глыбокі. Думаюць над лёсам чалавека Межалайціс, Салавухін, Еўтушэнка і многія, многія іншыя паэты. І ва ўсіх вершах ідзе неспакойны рух думкі.

У нашай беларускай паэзіі таксама намячаецца гэтая тэндэнцыя. Насычаюць думкаю вершы многія нашы паэты. Можна прывесці прыклады з Пімена Панчанкі, Максіма Танка, з іншых паэтаў старэйшага ўзросту. У іх вершах відаць неспакойная чалавечая асоба, якая хоча даведацца, прадумаць, прааналізаваць, вырашыць, увязаць усё са сваімі псіхалагічнымі перажываннямі.

У гэтым артыкуле мне хочацца пагаварыць аб паэтах больш маладога пакалення і аб зусім маладых.

ХОЧАЦЦА ПАЧАЦЬ з Навума Кісліка. Не ўсім падабаюцца яго вершы, многія не ў захапленні ад яго вобразаў. Кажуць, што ён вельмі рытарычны, што другі зборнік паэта горшы за першы. І ўсё ж я вырашыў пачаць гаворку з яго. Я, чытач, чакаю яго новыя вершы. У іх я знаходжу часта тое, што мне толькі мроілася, што я смутна адчуваў, але не мог выказаць:

Всё меньше в людях сгорбленности,
робости,
Все больше в людях
гордости и совести.
Все способы, все средства перепробуйте,
а этого
ничем не остановите.
Труда и крови стоит выпрямление,
но что ни день,
то меньше в людях слабости.
. . . .
Идет по свету век очеловеченья,
и этого
ничем не остановите.

Думка гэтага верша вельмі сучасная, яна перагукаецца з думкаю, якую выказаў у адным з вершаў Я. Еўтушэнка,—часам звычайную сумленнасць завуць смеласцю. Людзям патрэбна навучыцца быць самімі сабою — шчырымі, сумленнымі, адкрытымі. У гэтым пафас верша Н. Кісліка. Ён улавіў асноўную тэндэнцыю нашага жыцця — растучую ў людзях агіду да фальшу, паказухі, ненатуральнасці. Чалавек павінен ачалавечвацца!

Навум Кіслік расказвае і аб складаных, і аб простых жыццёвых з'явах, але ўсе свае назіранні ён імкнецца паэтычна асэнсаваць, надаць вобразам сучаснае гучанне.

Усё ж і мне хочацца сказаць, што многія вершы Н. Кісліка халодныя. Магчыма, гэта тлумачыцца асаблівасцю мастацкага мыслення паэта. Навум Кіслік не паказвае пачуцці і думкі, а расказвае пра іх. Ён апелюе да розуму чытача, даказвае свае перажыванні, і таму, магчыма, некаторыя яго вершы не выклікаюць у нас пэўнага настрою.

Своеасаблівасцю думкі вылучаюцца вершы Уладзіміра Караткевіча. Яны крыху нязвыклыя, на першы погляд, яны здаюцца расцягнутымі, часам незразумелымі, крытыкі папракалі яго за «Баладу аб першым» і за іншыя рэчы. Але гэта паэт са сваім светам, у гэты свет патрэбна ўвайсці, патрэбна ў яго «ўжыцца», каб зразумець і прыняць. Уладзімір Караткевіч інакш, чым Навум Кіслік, імкнецца ўсвядоміць сучаснае. Ён звяртаецца да гісторыі чалавецтва, да яго багатай шматвяковай культуры. Ён знаходзіць нейкія паралелі, нейкія пункты сутыкнення сучаснага і мінулага. Для многіх яго вершаў характэрна недагаворанасць думкі, быццам ён кажа толькі чытачу: вось у гэтым напрамку варта крыху падумаць. Чытаючы вершы Караткевіча, трэба быць не проста чытачом, якога паэт забаўляе, трэба быць сааўтарам паэта. Без такой умовы вершы паэта цяжка зразумець. І хоць некаторым паэтам, крытыкам не падабаецца вершаваная манера Караткевіча,— кажуць, што гэта рэмінесцэнцыі, перапевы — мне здаецца, можа гучаць па-сучаснаму і такая паэзія. Магчыма, яе недахоп толькі ў тым, што яна разлічана не на масавага чытача. Але ж тэндэнцыя нашага часу такая, што ўсе чытачы пачынаюць больш глыбока цаніць і разумець паэзію.

У гэтай жа сувязі — у сувязі з тэндэнцыяй фі-

(Заканчэнне на 2-й стар.).

Калі верыць словам, што твар чалавека—люстэрка яго душы, то паглядзіце, якая ж цудоўная душа павінна быць у Мікалая Філіповіча! Так яно, безумоўна, і ёсць. Нездарма ж людзі давяраюць маладому хірургу 4-й клінічнай бальніцы горада Мінска, кандыдату медыцынскіх навук Мікалаю Еўстаф'евічу Філіповічу сваё жыццё, жыццё сваіх родных і блізкіх.

Фота С. АНАНКІ.

ПА ТОЙ БОК СТАЛА ВЫДАЧ

Справы бібліятэчныя — яны заўсёды справы надзённыя, справы часу.

Завочныя абанементы калгасных брыгадзіраў і замежныя выданні для дысертантаў, навучанне адзінаццацікласніц і творчае аб'яднанне бібліятэкараў, юбілеі заводаў і плакаты для вёскі — усё, чым займаліся ў апошні час работнікі Магілёўскай абласной бібліятэкі, цесна звязана з жыццём, з запатрабаваннямі дня.

Пра справы магілёўскіх бібліятэкараў расказвае гэты рэпартаж.

КАЛГАСНІКАМ І ВУЧОНЫМ

Паштальён прынёс акуратна запакаваную бандэроль з надпісам «МБА».

— Гэта Івану Антонавічу, — сказалі ў бібліятэцы і адклалі бандэроль у бок.

Іван Антонавіч Пруднікаў вось ужо чатырнаццаць гадоў загадвае міжбібліятэчным абанементам. Сотні людзей з яго дапамогаю атрымліваюць рэдкія выданні, якіх не дастаць на месцы.

Вось Іван Антонавіч паклаў руку на скрынку з чытацкімі карткамі і выцягнуў адну з іх.

— Гэта завочны абанемент Любы Чуйковай, — сказаў ён, бегла зірнуўшы на картку. — Раней яна працавала брыгадзірам, а цяпер — тэхнік у Магілёўскім будаўнічамантажным меліярацыйным упраўленні. Люба вучыцца завочна ў сельскагаспадарчым інстытуце. Мы выслалі ёй ужо каля трох дзесяткаў кніг.

— А каму яшчэ высылаліся кнігі па сельскай гаспадарцы?

— Такіх вельмі многа. Вось Л. Лапунова — учотчык саўгаса «Вейна». Яна вучыцца завочна ў Гомельскім сельскагаспадарчым тэхнікуме. Кнігі мы высылаем даярцы калгаса імя Заслонава Магілёўскага раёна В. Івановай, брыгадзіру саўгаса «Вейна» Д. Цацерукову і многім іншым. Сёлета, напрыклад, адправілі ў сельскія раёны 451 выданне.

— Іван Антонавіч, гэта кнігі з вашых сховішчаў, а што вы атрымліваеце для чытачоў з іншых бібліятэк?

— Мы падтрымліваем сувязь з дзевяццю буйнейшымі кнігасховішчамі краіны. Сярод іх — «Ленінка» ў Маскве, наша Дзяржаўная ў Мінску, Публічная імя Салтыкова-Шчадрына ў Ленінградзе, навуковая бібліятэка Дзяржаўнага універсітэта ў Львове.

Міжбібліятэчным абанементам у асноўным карыстаюцца навуковыя работнікі. Гэта вельмі выгодна для іх. Пасылаем заказ, і праз пяць-сем дзён атрымліваем кнігі.

— Хто ж карыстаецца вашымі паслугамі?

— Вось Г. Вінкевіч, выкладчык Магілёўскага педагагічнага інстытута. У гэтым месяцы ён будзе абараняць дысертацыю аб польскім рэвалюцыянеры і вучоным Б. Дыбоўскім. Для сваёй працы навуковы супрацоўнік выпісваў кнігі са Львова, Ленінграда, Масквы.

У Магілёве за апошні час напісаны дзве доктарскія дысертацыі, дзесяць кандыдацкіх, працуюць над дысертацыямі яшчэ шэсць таварышаў. І усе яны прыходзяць па літаратуру ў нашу бібліятэку.

— За дзевяць месяцаў гэтага года, — заканчвае Іван Антонавіч, — мы атрымалі па заказах з Масквы, Ленінграда, Мінска і іншых гарадоў 477 рэдкіх выданняў, з іх 147 — на замежных мовах.

«ПЯТНІЦЫ», ЯКІЯ МАЮЦЬ ПРАВА НА ПРАПІСКУ

У гэтай формы сувязі бібліятэчных работнікаў няма яшчэ і назвы. Не падыходзіць тут ні звыклае «абмен вопытам», ні сталае «тэхвучоба».

У Магілёве толькі ў сістэме Міністэрства культуры працуюць 62 бібліятэкары. Колькі важных пытанняў узнікае, калі яны збіраюцца разам!

Ёсць у горадзе таварыства хірургаў, таварыства інжынераў, хімікаў, нават навуковае студэнцкае таварыства. Чаму ж не можа быць таварыства бібліятэкараў?

У чаканні, пакуль таварыства ўзнікне, магілёўскія бібліятэкары называюць дні, у якія яны збіраюцца разам, проста «пятніцамі».

Паліна Данілаўна Касцерава паказала нам дзённік «пятніц». Адзін за другім ідуць дзелавыя, «вытворчыя» запісы:

Аналіз даведніка «Аб камуністычнай маралі» зрабіла галоўны бібліёграф абласной бібліятэкі А. Чартак...

Аналіз бібліяграфічнага даведніка і агляд кніг па выяўленчаму мастацтву зрабіў старшы бібліятэкар абласной бібліятэкі І. Згорскі...

З аглядам часопіса «Бібліятэкар» выступілі метадысты Д. Сарокіна і В. Арцем'еў...

Каму-небудзь здадуцца сумнымі гэтыя аднастайныя «аналізы» і «агляды», але ў тым і справа, што людзі збіраюцца «па інтарэсах», для іх гэта размова прафесіянальная і надзвычай патрэбная.

Між іншым, магілёўскія бібліятэкары і не думаюць замыкацца ў вузкіх рамках сваёй спецыяльнасці. Лектары з рэспубліканскага і абласнога аддзялення Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў чыталі для іх лекцыі аб пастановах партыі, міжнародным становішчы, мастацтве. Правялі бібліятэкары дыспут па кнізе Ул. Шахаўца «Месца ў жыцці», сустрэліся з работнікамі абласнога ўпраўлення сельскай гаспадаркі.

Але ж у асноўным на «пятніцах» абмяркоўваюцца пытанні прафесіянальныя. І бяды ў гэтым няма. Горш, што апроч «аналізаў» і «аглядаў» не ўсё ясна і самім арганізатарам сустрэч. У бібліятэкараў, напрыклад, існуе службовая «тэхвучоба». Ці можна сумясціць яе з заняткамі ў сваім таварыстве? І ці можна на «пятніцы» адзначыць пяцідзесяцігадовы юбілей калегі, адзначыць не толькі афіцыйна, але і за шклянкай чаю?

Новае ўваходзіць у жыццё і бібліятэк і бібліятэкараў. А тое, што блізкае нашаму часу, часу, багатаму творчай самадзейнасцю, мае права на «прапіску».

ПРЫЙШЛІ АДЗІНАЦЦАЦІКЛАСНІКІ

Чытальная зала адкрываецца апоўдні. Але два разы на тыдзень яна поўная ўжо з дзевяці гадзін. Раннія наведвальнікі — вучні выпускнога класа Магілёўскай школы № 1. Яны вывучаюць тут бібліятэчную справу.

Праграм па бібліятэказнаўству для сярэдніх школ яшчэ няма. Работнікам абласной бібліятэкі давялося ўзяцца за справу самім. Дырэктар бібліятэкі Ніна Міхайлаўна Саўчанка і яе намеснік па навуковай частцы Паліна Данілаўна Касцерава склалі першы ў рэспубліцы школьны план падрыхтоўкі бібліятэчных работнікаў. Адзінаццацікласнікі знаёмяцца з асноўнымі прынцыпамі камплектавання і ўліку кніжнага фонду, класіфікацыяй, апрацоўкай, расстаноўкай і захоўваннем кніг, асвойваюць тэхніку складання каталогаў і бібліяграфічных картак. У праграму ўключаны вывучэнне метадаў прапаганды літаратуры, арганізацыя абслугоўвання сельскага насельніцтва, работа з дзецьмі.

...15 дзяўчынак у школьных фартушках з дзевяці раніцы ў чытальнай зале. Не, яны не толькі слухаюць лекцыі. Пасля першага месяца заняткаў дырэкцыя даручыла школьніцам практычную работу. Будучыя бібліятэкары ўжо цяпер складаюць каталожныя карткі, абслугоўваюць чытачоў, удзельнічаюць у афармленні выставак.

Сваім вопытам і ведамі дзеляцца са школьніцамі найбольш падрыхтаваныя работнікі бібліятэкі. Загадчыца аддзела апрацоўкі і камплектавання К. Кірэева вядзе тэарэтычныя і практычныя заняткі па ўліку і класіфікацыі, метадыст В. Арцем'еў вывучае са школьніцамі каталогі, бібліятэкарка чытальнай залы Р. Голад знаёміць з асновамі работы з чытачамі.

«Адзінаццаты бібліятэчны», як называюць яго ў школе, — клас дружны. Амаль усе вучаніцы каторы год удзельнічаюць у народным тэатры, займаюцца ў калектывах самадзейнасці. Але цяпер многія, як толькі выпадае вольны час, спяшаюцца ў чытальную залу.

Сакрэт просты: мяняюцца інтарэсы. Хто, шчыра кажучы, не марыў у восьмым ці дзевятым стаць актрысай? Але вось набліжаецца парог школы, і дзяўчынкі больш рэальна пачынаюць уяўляць сабе сваё месца ў жыцці.

— Няма занятку больш вабячага, чым праца ў бібліятэцы, — сказала Света Сямёнава. — Я нават не ўяўляла сабе, што гэта так цікава — памагаць людзям арыентавацца ў акіяне кніг.

АМАТАРАМ КРАЯЗНАЎСТВА

Шмат знамянальных дат адзначылі сёлета краязнаўцы Магілёўшчыны.

Споўнілася 50 гадоў з дня заснавання шклозавода «Кастрычнік», мінула 30 гадоў заводу пад'ёмна-транспартнага абсталявання, 30 гадоў — металургічнаму заводу імя Мяснікова. За дванаццаць кіламетраў ад Магілёва, ля вёскі Салтанаўка, 150 гадоў назад рускія войскі вялі жорсткі бой з войскамі напалеонаўскага маршала Даву. Выдатны металург Міхаіл Канстанцінавіч Курака — родам з Магілёўшчыны. У 1962 годзе споўнілася 90 гадоў з дня яго нараджэння. Сто гадоў назад у Магілёве было заснавана першае на Беларусі Таварыства ўрачоў...

Пра ўсе гэтыя падзеі нагадвае выпушчаны Магілёўскай абласной бібліятэкай «Каляндар знамянальных і памятных дат», які выходзіць ужо трэці год.

Апроч яго бібліятэка выдае невялікія брашуры, лістоўкі, плакаты.

«Ведай свой родны край» — пад такой рубрыкай бібліятэка выпусціла анатаваны спіс твораў магілёўскіх празаікаў і паэтаў. Чытач даведваецца пра новыя выданні В. Матэвушава, А. Пысіна, П. Шасцерыкова, М. Скрыпкі, А. Іванова. Пад гэтай жа рубрыкай выйшлі бібліяграфічныя даведнікі «З гісторыі Магілёўскай вобласці», «Магілёўшчына ў мастацкай літаратуры», «Прыродныя ўмовы Магілёўскай вобласці».

М. МАРЦІНКОЎСКІ,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

КОРАТКА

□ **У крэйдавым кар'еры недалёка ад Ваўкавыска археолагі Беларусі знайшлі астанкі старажытнага чалавека, які праляжаў у вапне каля пяці тысяч год.**

У шахце знойдзены таксама асабістыя рэчы першабытнага чалавека, сярод іх касцяная іголка і гліняны збан ляпной работы, якія адносіцца да эпохі бронзавага веку. Асаблівую цікавасць выклікаюць адсекі шахты, на сценах якіх добра захаваліся сляды работ. Тут на глыбіні каля пяці метраў людзі здабывалі крамяні. Гэта самыя старажытныя раскопкі з раней вядомых на тэрыторыі рэспублікі.

А. ЖАУНЯРУК.

□ **Выстаўка народнай творчасці адкрылася ў Рэчыцкім краязнаўчым музеі. На выстаўцы экспануюцца творы жывапісу, скульптуры, вышыўкі, ткацтва, разьбы па дрэву, інкрустацыі.**

І. САВІЦКІ.

□ **Днямі Магілёўскі абласны драматычны тэатр паказаў свой новы спектакль па п'есе Г. Мдзівані «Дзень нараджэння Тэрэзы».**

У спектаклі выступілі народныя артысты С. Бульчык і Н. Радзіёнаў, заслужаныя артысты — Ю. Гальперына і С. Яворскі, артысты З. Малчанава, Э. Капычава, В. Суднікава, М. Бярозкін, А. Рудакоў, А. Шытава, Н. Беражной, А. Гвоздзеў, В. Сівіцкі, І. Похіл. Пастаноўка і мастацкае афармленне спектакля галоўнага рэжысёра тэатра А. Асаніна.

Б. МАЦВЕЕЎ.

□ **Агітбрыгада Лельчыцкага Дома культуры часта выязджае з канцэртамі ў калгасы раёна. А нядаўна самадзейныя артысты пабывалі ў суседнім Ельскім раёне. Там адбыўся вялікі канцэрт.**

А. КАРПОВІЧ.

□ **Слухачы Мінскай Вышэйшай партыйнай школы наладзілі літаратурны вечар, прысвечаны творчасці вялікага песняра беларускага народа Якуба Коласа. У госці да слухачоў прыйшлі пісьменнікі Ілья Гурскі і Максім Лужанін. Яны расказалі аб сваіх сустрэчах з Якубам Коласам, аб яго літаратурнай і грамадскай дзейнасці.**

Прысутныя з цікавасцю праглядзелі дакументальны кінафільм «Якуб Колас».

П. БАРОДКА.

ПІСЬМО ПАДКАЗАЛА І ПАДШТУРХНУЛА...

У рэдакцыю паступіла пісьмо М. Піскунова. Ён скардзіўся, што ў саўгасе «Рудзенскі» Пухавіцкага раёна Мінскай вобласці занядбана культурна-масавая работа. Пісьмо было накіравана культурна-масаваму аддзелу Беларускага рэспубліканскага Савета прафесіянальных саюзаў. Адтуль нам паведамляюць, што ў сучасны момант абком прафсаюза рабочых і служачых сельскай гаспадаркі і нарыхтовак, партыйная арганізацыя і рабочы камітэт саўгаса прыймаюць меры да паляпшэння культурна-масавай работы. У саўгасе штомесячна праводзяцца дні брыгад, створаны гурткі па вывучэнню канкрэтнай эканомікі, гурткі мастацкай самадзейнасці.

За кошт эканоміі сродкаў дырэкцыя саўгаса закончыла будаўніцтва клуба ў вёсцы Слабада-Варонічы, запланавана заканчэнне будаўніцтва клуба ў вёсцы Дрычын.

МАСАВАСЦЬ І ЖАНРАВАЯ РАЗНАСТАЙНАСЦЬ

За чатыры дні ў Гомелі паказала сваё майстэрства мастацкая самадзейнасць усіх раёнаў вобласці. Выступленні былі розныя і парознаму падрыхтаваныя. Там, дзе аддаецца многа ўвагі гэтай справе, дзе падабраны кваліфікаваныя кіраўнікі, — там дамагліся і масавасці, і разнастайнасці жанраў, і высокага выканаўчага майстэрства.

Імкненне да музыкі, песні, танцаў у людзей розных узростаў вельмі вялікае. Характэрны прыклад. Калгасніца Юлія Саковіч з калгаса «Праўда» Акцябрскага раёна, каб праспяваць свае песні ў Гомелі, пешшу ішла больш за трыццаць кіламетраў да раённага цэнтра, каб трапіць на аўтобус з дэлегацыяй раёна. Журы правільна вырашыла прэміраваць энтузіястку. Другі прыклад. На Рэчыцкім фанерна-мэблевым камбінаце ні дырэктар М. Корнеў, ні партком і заўком не звярталі ніякай увагі на самадзейнае мастацтва. І ўсё ж, нягледзячы на ўсё гэта, камбінат паказаў на аглядзе добры харавы калектыў, мужчынскія і жаночыя вакальныя ансамблі з надзвычай цікавым рэпертуарам. Гэта вынік энтузіязму і вялікай любві да мастацтва саміх удзельнікаў, а таксама вялікая заслуга кіраўніка хору, выдатнага баяніста Ю. Салаўёва. Вакальныя калектывы, якімі ён кіруе, спяваюць на высокім прафесіянальным узроўні.

Самым масавым відам на аглядзе было харавое мастацтва, якім славіцца Гомельшчына шмат гадоў. За апошні час выразна акрэсліліся тры асноўныя творчыя напрамкі харавога выканання — акадэмічны, народны і традыцыйны з выкананнем песень далёкага мінулага.

На аглядзе было прадстаўлена многа хораў, якія спявалі па-майстэрску без суправаджэння (а капэла), што з'яўляецца вышэйшай формай харавога выканання. Пры гэтым хоры добра трымалі строй, у іх была ансамблевая злітнасць галасоў, выразная дыкцыя. Яны глыбока і вобразна раскрывалі змест твораў, паказалі багацце нюансіроўкі. Правільна выпрацаваныя вакальна-харавыя навыкі стварылі прыгожае, густое і сакавітае гучанне выконваемых твораў.

З акадэмічных хораў хочацца адзначыць калектыў Мазырскага гарадскога Дома культуры (кіраўнік — заслужаны дзеяч культуры БССР І. Казелька), які па-майстэрску выканаў беларускія народныя песні «Ой, на Купала, на Яна» і «Поле-полюшка».

Сельскі харавы калектыў вёскі Прыбыткі Гомельскага раёна (кіраўнік — заслужаны дзеяч культуры БССР Ф. Пятрэнка) працуе таксама ў акадэмічным напрамку. Калектыў спявае многагалосна, а частку праграмы акапэльна.

Большасць хораў вобласці працуе ў народнай манеры спявання. Аматары харавой музыкі добра помняць з мінулай Дэкады самадзейнага мастацтва каларытны харавы калектыў Тураўскага Дома культуры. Пасля Дэкады таленавіты кіраўнік хору М. Бяспалаў пайшоў вучыцца ў Гомельскае музычнае вучылішча. Скончыўшы вучобу, ён вярнуўся ў свой калектыў. І, старанна папрацаваўшы, паказаў прыклад сур'ёзнай і ўмелай работы з таленавітымі выканаўцамі. Іх спяванне вылучаецца вельмі мяккім і цёплым гучаннем.

Па-ранейшаму ў дружбе з песняй жыве вядомы харавы калектыў сяла Азершчына Рэчыцкага раёна, створаны заслужаным дзеячом мастацтва БССР Т. Лапацінай чвэртку стагоддзя назад.

Хацелася б пажадаць гэтаму калектыву работы больш арганізаванай і сталай, а не ўрыўкамі, як у апошні час.

Раней вядомы народны хор Юравіцкага сельскага клуба Калінкавіцкага раёна аднавіў сваю работу пад кіраўніцтвам настаўніка Б. Катцэна. Ён таксама складае свае песні і трымае творчую сувязь з беларускімі кампазітарамі. Зусім нядаўна Юравічы наведаў кампазітар І. Кузняцоў. Ён напісаў для хору чатырохгалосыя песні — «Вялікая партыя Леніна» і «Песня аб нашым сяле», якія з уздымам былі выкананы на аглядзе. З натхненнем гэты калектыў праспяваў песню «Лён», створаную ім.

Харавы калектыў Залескага сельскага клуба Чачэрскага раёна (кіраўнік Р. Гейхман) вылучаецца сваёй непасрэднасцю і ўменнем спяваць як сучасныя народныя песні, так і старадаўнія — «Бычок», «Рэчанька».

Асобнае месца сярод харавых калектываў займаюць невялікія па складу хоры з выкананнем старадаўніх песень у манеры, характэрнай для таго часу. Так спяваў беларускія народныя песні «Човен», «Дубочкі», «Ой, што за конь стаіць» (без суправаджэння, інтанацыйна чыста) хор саўгаса «Арэса» (кіраўнік М. Барбуцька).

На жаль, некаторыя хоры не маюць кваліфікаваных кіраўнікоў. Моладзь з добрымі галасамі, якая жадае спяваць, не можа ўзняцца да пэўнага харавога выканаўчага майстэрства. Так, напрыклад, хор калгаса «Чапаеў» Буда-Кашалёўскага раёна ў складзе 23 дзяўчат спяваў аднастайна, нецікава, без элементарных харавых навыкаў. Гэта не адзіны выпадак. Пажадана, каб абласны Дом народнай творчасці праводзіў перыядычныя семінары для кіраўнікоў сельскіх хораў.

На абласным аглядзе шмат калектываў паказалі сінтэзаваныя праграмы, дзе аб'ядналіся ў літаратурна-музычнай кампазіцыі песня, мастацкае слова, музыка і танец. Гэта былі кампазіцыі на сучасныя тэмы, створаныя на падставе лібрэта. На жаль, не ўсе спробы вырашыць пастаўленыя задачы па той ці іншай тэме ўдаліся выканаўцам.

Светлагорскі клуб энергетыкаў паказаў кампазіцыю «Парадніліся сэрца назаўжды з табой», а Парыцкі Дом культуры — «Квітней, наш край беларускі». Але вакальна-музычная частка гэтых кампазіцый была выканана з невысокім майстэрствам ды і тэкст быў занадта доўгі. Да таго ж, не было належнай рэжысёрскай задумы. Тое ж самае можна сказаць пра калектыў Брагінскага раённага Дома культуры, які паказаў кампазіцыю «Ад шчырага сэрца спяваюць у нас».

Больш удалай была кампазіцыя «Лявоніха збірае брыгаду на Дэкаду», якую паставіў калектыў Рагачоўскага раённага Дома культуры.

Найбольш ярка выступіў у гэтым жанры ансамбль песні і танца «Дняпро» Рэчыцкага гарадскога Дома культуры. Тут — многа было рэжысёрскай выдумкі, актыўны тэмп, больш высокае выканаўчае майстэрства хору, аркестра і танцавальнага калектыву.

Добрым было выступленне ансамбля песні і танца калгаса імя XXII з'езда КПСС. Ён паставіў цікавую музычна-харэаграфічную кампазіцыю «Плывуць над вёскай песні шчасця» (кіраўнік А. Аструн). Музыку кампазіцыі напісаў самадзейны кампазітар І. Пузыроў. Вельмі прыемна адзначыць, што старшыня М. Хаванскі актыўна памагае развіццю самадзейнага мастацтва ў калгасе.

На аглядзе многа выступала розных вакальных ансамбляў. Асноўная выканаўчая манера іх вызначаецца імкненнем да злітнага камернага спявання.

«Песню пра Жлобін» самадзейнага кампазітара А. Шчарбаковай цёпла выканаў жаночы ансамбль Жлобінскага раённага Дома культуры, песню Фельцмана «Не сумуй» вельмі шчыра і зладжана выканала трыо настаўніц Рагачоўскага раёна. Прыемнае ўражанне пакінуў жаночы вакальны ансамбль Рэчыцкага гарадскога Дома культуры. Такіх ансамбляў — жаночых і мужчынскіх — было многа. Усе яны вызначаюцца яркай музычнасцю.

Сярод аркестраў народных інструментаў усё большае месца займаюць тыпавыя домра-балалаечныя аркестры з правільным падзелам аркестравых галасоў, з рэпертуарам, вывучаным па нотнай сістэме. Найбольш яркае ўражанне пакінуў аркестр Мазырскага гарадскога Дома культуры.

Традыцыйнымі з'яўляюцца ў Беларусі сямейныя музычна-інструментальныя ансамблі. Лепшым на аглядзе быў сямейны ансамбль Вінакуравых з Буда-Кашалёўскага раёна. Самаму маленькаму выканаўцу Анатолю сем год, але ён добра грае на гармоніку і ведае да сотні разных песень, вывучаных па радыё. Такога здольнага хлопчыка варта было б залічыць у спецыяльную школу-інтэрнат для таленавітых дзяцей. Настаўнік В. Паўлюк з Лельчыцкага раёна віртуозна выканаў на балалайцы рускую народную песню «Ах, ты бяроза».

На аглядзе мала выступала цымбалістаў. Запомніліся аграном А. Хахлоўскі, выкладчыца музычнай школы Н. Янковіч з Рэчыцкага раёна і А. Сярак з Мозыра. Рэпертуар у іх падобраны не зусім удала, хаця тэхніка дазваляла выканаць больш цікавыя творы. На Гомельшчыне можна развіваць і ствараць народныя аркестры больш актыўна і ў большай колькасці.

Асобна трэба сказаць пра ансамбль песні і танца Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў імя Ул. І. Леніна (мастацкі кіраўнік народны артыст БССР А. Рыбальчанка). Створаная ім кампазіцыя, у якой прымаюць удзел танцавальны калектыў, хор, аркестр, салісты, чытальнікі (дырыжор М. Дзімант), захапляе сваёй лагічнай пабудовай, сучасным зместам, яркім сцэнічным афармленнем, высокім майстэрствам выканання. Уся кампазіцыя ідзе ў актыўным тэмпе, глядзіш і слухаеш яе з вялікай цікавасцю. Бурнымі воплескамі ўзнагародзіла глядзельная зала выступленні чыгуначнікаў. Іх сур'ёзная работа з'яўляецца прыкладам народнага мастацтва нашага камуністычнага заўтра.

Агляд на Гомельшчыне стаў вялікім святам не толькі для некалькіх тысяч яго ўдзельнікаў, але і для шматтысячных аматараў самадзейнага мастацтва вобласці.

Іосіф ЖЫНОВІЧ,
народны артыст БССР;

Мікалай МАСЛАЎ,
заслужаны дзеяч мастацтва БССР.

З агляду мастацкай самадзейнасці Мінскай вобласці. Салістка маладзёжнага хору Мінскага Палаца культуры прафсаюзаў тэхнік-лабарант завода жалезабетонных вырабаў Вольга Людчык. Польскі народны танец «Гуралі» выконваюць лабарантка і піянерважатый Клецкай сярэдняй школы Люда Шуварткова і Іосіф Казленя. Спяваюць даяркі калгаса «17 верасня» Нясвіжскага раёна сёстры Лена, Зоя, Галя і Соня Карпач.

ЯКОМУ Ж ПАДРУЧНІКУ ВЕРЫЦЬ?

На ўроку беларускай літаратуры ў дзесятым класе адзін вучань, расказваючы біяграфію Міхася Лынькова, сказаў, што пісьменнік нарадзіўся 18 лістапада 1899 года.

— Не васемнаццатага, а трыццатага лістапада, — адразу ж паправіў яго другі.

Першы вучань спрабаваў даказаць сваё.

У спрэчках абодва спасláліся на падручнікі. Адзін разгарнуў падручнік «Беларуская савецкая літаратура» для 9—10 класаў, а другі — хрэстаматыю для восьмага класа па беларускай літаратуры. Абедзьве кніжкі выдадзены ў гэтым годзе. Дарэчы, невядома, па якім каляндарным стылі лічаць аўтары кніг — па новым ці па старым? Так і засталося ў вучняў адкрытым пытанне: калі ж усё-такі нарадзіўся Міхась Лынькоў?

Сустракаюцца ў падручніках і іншыя недакладнасці.

Таму ў хрэстаматыі для 7-га класа, якая выдавалася летась, значыцца, што Ф. Багушэвіч настаўнічаў у вёсцы Доцішках на АШМЯНШЧЫНЕ, а ў такой жа самай кніжцы, выдадзенай годам пазней, сцвярджаецца, што ў вёсцы Доцішках на ЛІДЧЫНЕ. А на Лідчыне вёскі Доцішкі няма.

Чаму ж павінны верыць дзеці?

І. ЛЕШАНЮК,
выкладчык беларускай літаратуры і мовы.

ЭНЕРГІЯ ПАЭТЫЧНАГА ВОБРАЗА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

ласафічнасці ў паэзіі — хочацца пагаварыць і аб вершах Рыгора Барадуліна. Вершы маладога паэта становяцца ўсё больш дасканалымі, сакавітымі і маляўнічымі. Паэт знаходзіць трапныя дэталі, ён можа коратка і выразна ахарактарызаваць нейкую з'яву, намаляваць запамінальны вобраз.

Не забыць, як марозам злым
Клямка пальцы пячэ балюча,
І адкуль на стале тваім
Бохан свежага хлеба пахучы.

Тут усё важка, матэрыяльна.

Але паставім да яго вершаў такое пытанне: для чаго ён усё гэта выпісвае, дзеля чаго ён здабывае гэтыя вобразы? Вось тут аказваецца, што часам слоўны жывапіс ператвараецца ў самамэту. Ён здабывае вобраз для вобраза, а не для таго, каб даказаць больш глыбокую думку, якая ляжыць за, унутры і пад радкамі. Яго думка ўся наверсе, ён не пакідае чытачу недаследаванай прасторы, куды б чытач мог пайсці самастойна. Ды і сама гэтая першая, знешняя і канчатковая думка не вельмі глыбокая. У адным вершы ён гаворыць, напрыклад, аб тым, што лепш быць «хлебнічкам», чым «нахлебнічкам», у другім, што перш, чым зрабіць, трэба падумаць, бо можна перасаліць, у трэцім гаворыць аб сваёй зайздрасці да басаногага дзяцінства. Але ж усе гэтыя думкі даўно вядомы, а акрамя іх вершы не выклікаюць дадатковых асацыятыўных думак. Рыгор Барадулін не дае магчымасці чытачу стаць сааўтарам.

Наш савецкі чытач за апошні час вельмі прыкметна вырас. Гэтаму садзейнічала добрая прапаганда мастацтва праз радыё, школы, газеты, тэлебачанне. І цяпер усё часцей і часцей сустракаецца чытач, які думае, які патрабуе свайго сааўтарства ў паэта. І, відаць, патрэбна даць яму такую магчымасць. І, відаць, паэт павінен клапаціцца не толькі пра глыбокія думкі, якія ляжаць на паверхні, але і пра думкі асацыятыўныя, пра падтэкст, якім, напрыклад, захапляюць чытача і Салавухін, і Межалайціс. Салавухін гаворыць у адным з вершаў аб хмары, якая ідзе са сваім ветрам. Яна можа рухацца нават супраць ветру. І тут напрошваюцца паралелі з нашым чалавечым лёсам. Успамінаецца Прышвін. Ён гаварыў аб тым, што кожны чалавек насуперак непагадзі павінен здабываць са сваёй душы сонца. Хадзіць па жыцці са сваім сонцам! Здабываць радасць з усяго жыцця — наперакор двудушнасці, суму неўладкаванасці. І вельмі хацелася б, каб і ў нашых маладых паэтаў была вось такая глыбіня думкі — на паверхні быццам роўная гладзь возера, а нырнеш туды з аквалангам — і адкрываецца казачнае падводнае царства.

НАПЭЎНА, НІКОЛІ не было яшчэ эпохі, якая характарызавалася б такім імкненнем да глыбокага асэнсавання жыцця чалавека, месца чалавека ў грамадстве, прыродзе і сусвеце. І не было, напэўна, эпохі, у якой жыццё чалавека было б так эмацыянальна насычана. Сучасны чалавек многа бачыў, многа адчуваў, многа чытаў, многа падарожнічаў. Ён бачыў шчасце, гора, смерць, зверствы, самаахвярнасць. І, зразумела, калі ён прачытае верш Алега Лойкі, верш яму здасца надзвычай бедным па пачуццю:

Азяблая, прытуліла
Ка мне ты тонкія плечы
І ціха шапнула: «Мілы,
Сонца ўстае за рэчкай!..»
Сэрцу — свет быў цесны!..
Небу, зямлі, каханню
Лепшую з лепшых песень
Склаў я тым ясным раннем!..

Вельмі спакойны паэт, вельмі спакойныя, як сонныя вербы над сажалкай, яго вобразы. Нішто не парушыць роўнядзі яго пачуццяў.

Зараз шмат гавораць пра вершы Алеся Наўроцкага. Малады паэт яшчэ не вызваліўся ад пераймальнасці. Але ў яго вершах адчуваецца неспакойны чалавек, які шукае, ідзе. Я добра адчуваю яго ўсхваляванае дыханне, яно перадаецца чытачу, у якога таксама ўзнікае хваляванне. І паэту не абавязкова трэба гаварыць пра нешта незвычайнае. Дастаткова самага простага. Напрыклад, дошка, якую габлююць, або заіржавелы веласіпед, які ляжыць на дрывотні. У гэтых вершах адсутнічае штосьці асаблівае, у іх самыя звыклыя словы. Але гэта ж выбух пачуцця, гэта зямная радасць. І яшчэ. Аўтар узнімае занадта будзённыя з'явы да ўзроўню паэтычных. Магчыма, прыхільнікам «чысціні» мастацтва малюнкі, якія робіць паэт, могуць здацца не зусім эстэтычнымі. Можна знайсці вершы ў некаторых паэтаў, дзе яны паэтызуюць, здавалася б, «непрыгожыя» рэчы. У наш час, аднак, у адносінах да прыгажосці ёсць вельмі добрая якасць. Яе можна назваць эстэтызацыяй чалавека і яго жыцця. І вельмі добра, што нашы мастакі і паэты спрыяюць дэмакратызацыі прыгожага. Мне як чытачу хочацца вітаць такія вершы Алеся Наўроцкага, як «Рукі», «Ноша», «Абгабляваная дошка» і іншыя.

КАЛІ ПРАСАЧЫЦЬ за развіццём паэзіі, не цяжка заўважыць, што ў сучасных паэтаў ёсць нейкая рэальная адметнасць ад паэтаў мінулага. І справа не толькі ў тым, што паэту «цесна» ў сілаба-танічным вершы і ён звяртаецца да нейкай іншай, больш вольнай формы. Гісторыя літаратуры дае прыклады, што ўсё гэта было і раней. Мне здаецца, справа ў больш істотным — змяніўся сам характар мастацкага мыслення паэта.

Раней, напрыклад, патрабавалі жывапіснай насычанасці верша. Гэта была неабходная ўмова сапраўднага верша. Гаварылі аб «моцнай кладцы», аб тым, як «густа напісана». А зараз юнак піша раптам вось такое:

Опять лучами солнце
толкает в спину —
весело шагать.
Смотрю,
как пена кружевами вьется.
Смотрю и говорю:
— Спасибо, мать!
За что?
За то, что у меня меж пальцев
вода струится...
Странная вода!
Она свиваться может,
разливаться,
натягивать упруго невода.
Иду!
Трещит надутая рубашка.
Пью лимонада подслащенный лед.
А по стеклу
куда-то вверх
букашка
ползет,
срывается,
опять ползет.
Старушка в землю просится клюкой.
Бежит девчонка
с теннисной ракеткой
и голосом охрипшим:
— Светка! —
Орет мальчишка над рекой.

Гэты верш з першага зборніка маладога паэта Ігара Шклярэўскага «Я іду!».

Верш гэты ўвесь празрысты, здаецца, нават не мае ніякай вагі. У ім няма ранейшай грунтоўнасці, важкасці. Можа, гэта недахоп? Магчыма, некаторыя так і лічаць. А мне здаецца, гэта станоўчая якасць. Мне здаецца, пачаў складвацца той тып мастацкага мыслення, для якога характэрна вось гэтая крынічная чысціня, у якім складаныя і глыбокія пачуцці, своеасаблівы ход думкі падаецца праз знешні, лёгкі, нават на першае ўспрыманне прымітыўны малюнак. З гэтым можна сустрэцца не толькі ў паэзіі, але і ў сучаснай музыцы, жывапісу, кіно. Возьмем, напрыклад, музыку да фільма «Чалавек ідзе за сонцам». Яна не ўскладняецца цяжкай жывапіснасцю, якая была, напрыклад, у Чайкоўскага і якая вельмі арганічная ў яго. Можна спаслацца на апавяданні амерыканскага пісьменніка Сараяна, можна звярнуцца да некаторых карцін Маціса і Пікасо. У іх ёсць вельмі скупая, але глыбока жыццёвая і паэтычная лінія. Адной лініяй яны перадаюць тое, для чаго ранейшаму мастаку-перасоўніку патрэбна было многа грамаў самай разнастайнай фарбы. Магчыма, гэтая лёгкасць, празрыстасць— рэакцыя на цяжкую жывапісную манеру. Але як бы там ні было, яна ўжо рэальны факт.

Нельга сказаць, што тут перад намі старая тканіна, якая проста пазбаўлена матэрыяльнай грунтоўнасці. Гэта прынцыпова новы тып мастацкага мыслення. Калі адняць, напрыклад, у шостай сімфоніі Чайкоўскага яе аркестроўку (жывапіснасць), то яна будзе гучаць вельмі бедна, будзе падобна на найгрыш адным пальцам. Але ў празрыстай музыцы да фільма «Чалавек ідзе за сон-

НЕ ТОЛЬКІ ДЛЯ СТУДЭНТАЎ І НАСТАЎНІКАЎ

Да апошняга часу не было не толькі тэарэтычных работ, але нават практычных дапаможнікаў па беларускай стылістыцы. Таму выхад у свет кнігі М. Цікоцкага «Практычная стылістыка беларускай мовы» выклікае асаблівую цікавасць. Работа выпушчана як дапаможнік для студэнтаў і настаўнікаў, але, думаецца, яна патрэбна больш шырокаму колу чытачоў — усім, хто зацікаўлены ў павышэнні культуры нашай мовы, у лепшым выкарыстанні яе багаццяў, у далейшым развіцці і ўдасканаленні сродкаў выразнасці.

Аўтар спыняецца толькі на лексічных сродках мовы, прычым разглядае не ўсе лексічныя сродкі, якія могуць быць выкарыстаны для стварэння вобраза, а толькі некаторыя з іх. Ён не ставіць задачай даць рэцэпты адносна ўсіх прыватных стылістычных прыёмаў. Задача яго іншая — прывіць уважлівыя адносіны да мовы, абудзіць імкненне пісаць проста, зразумела і, разам з тым, вобразна, пазбягаючы так званай літаратурнасці, знешніх упрыгожванняў, садзейнічаць выпрацоўцы навыкаў работы над словам.

Зыходзячы з вядомага палажэння аб літаратурнай мове як мове народнай, апрацаванай майстрамі слова, М. Цікоцкі ў якасці асноўнага матэрыялу, якім ён ілюструе свае вывады, бярэ прыклады з мастацкай літаратуры. Аўтар уваходзіць у творчую лабараторыю пісьменніка, каб паказаць, як майстар слова дасягае выразнасці, як падбірае найбольш дакладныя словы, як ачышчае тэкст ад слоў, што не нясуць ніякай сэнсавай нагрузкі. У кнізе прыводзяцца варыянты розных раздзелаў некаторых твораў, напрыклад, урыўкі з першай часткі трылогіі «На ростанях» Я. Коласа, з апавядання «Адзін дзень» Я. Брыля, з рамана «Мінскі напрамак» І. Мележа. Свае палажэнні аўтар нярэдка пацвярджае выказваннямі вядомых беларускіх і рускіх пісьменнікаў.

Асабліва важна тое, што ў кнізе шырока выкарыстоўваюцца выказванні Ул. І. Леніна аб мове, аналізуюцца яго заўвагі аб мове прац, прысвечаных пытанням развіцця тэорыі і практыкі. Адносіны Ул. І. Леніна да мовы і стылю твораў — яркі прыклад таго, як працаваць над мовай.

Аўтар кнігі нагадвае, што выкарыстанне лексічных сродкаў мае розныя заканамернасці ў розных стылях літаратурнай мовы. Так, у навуковым стылі тэрміны, як правіла, адназначныя і ў стылістычных адносінах нейтральныя (яны не маюць ніякай эмацыянальнай афарбоўкі). У стылі ж мастацкай літаратуры тэрміны могуць адыгрываць значную стылістычную ролю, могуць выступаць у пераносным значэнні. Вельмі характэрны ў гэтых адносінах урывак з апавядання К. Крапівы «Вясна», які прыводзіцца ў кнізе. Тут дзякуючы насычэнню тэксту элементамі вайсковай тэрміналогіі і дзелавога стылю дасягаецца гумарыстычны эфект.

М. Цікоцкі пераканаўча даводзіць неабходнасць мэтанакіраванага выкарыстання слоў, асуджае канцылярызмы, злоўжыванне іншамоўнымі словамі. Штампы збядняюць мову, робяць тэкст малавыразным, сухім. Штампаваныя выразы не могуць уздзейнічаць на чытача. Яны праходзяць, не закранаючы ні думак, ні пачуццяў. Штампы, канцылярызмы — злейшыя ворагі мастацкага вырашэння. Але ў кнізе варта было б паказаць і тое, што канцылярызмы часам адыгрываюць важную стылістычную ролю ў мастацкім творы. Яны, як і іншамоўныя словы, могуць памагчы лепш раскрыць сутнасць персанажаў, садзейнічаць індывідуалізацыі іх мовы.

Дапаможнік М. Цікоцкага звяртае ўвагу на неабходнасць самай сур'ёзнай і клапатлівай работы над мовай. «Кожнае слова, кожная фраза ў мастацкім творы, — падкрэслівае аўтар, — павінны адпавядаць жыццёвай праўдзе, павінны быць стылістычна апраўданы. Самыя правільныя, самыя высокія і шчырыя словы пачынаюць гучаць фальшыва, калі яны ўжыты не да месца і па сваёй стылістычнай афарбоўцы супярэчаць агульнаму настрою апавядання».

Аналіз памылак у выкарыстанні фразеалагізмаў і ўстойлівых спалучэнняў, які даецца ў кнізе, прыводзіць да вываду аб неабходнасці самага старанн*ага вывучэння народнай мовы, бо іменна яна з'яўляецца той асновай, на якой развіваецца і ўдасканальваецца літаратурная мова.

Дапаможнік М. Цікоцкага — адна з першых спроб асвятлення пытанняў стылістыкі беларускай мовы. Да таго ж гэта спроба зроблена пры агульнай нераспрацаванасці многіх важных праблем стылістыкі. Гэта, відаць, і абумовіла некаторыя недакладнасці, недапрацоўкі, памылкі, якія часам сустракаюцца ў кнізе.

Як вядома, асноўнае патрабаванне, якое прад'яўляецца да тэрміна,— яго адназначнасць. Між тым у кнізе слова стыль выступае ў некалькіх значэннях. Аўтар выдзяляе «два асноўныя стылі — стыль публічнай, або кніжнай мовы і стыль бытавой, або гутарковай мовы». Далей гаворыцца, што «ў межах стылю кніжнай мовы выяўляюцца іншыя больш прыватныя стылі» — дзелавы стыль, стыль мастацкай літаратуры, публіцыстычны стыль і інш. Атрымліваецца, што адным і тым жа словам абазначаецца і група стыляў і асобны стыль. Мусіць, лепш і больш дакладна было б гаварыць пра дзве разнавіднасці літаратурнай мовы ці пра дзве **групы стыляў** у літаратурнай мове.

Не зусім строга вытрымліваецца падзел і на так званыя прыватныя стылі. Так, спачатку ідзе размова аб дзелавым стылі, а потым аўтар пачынае выдзяляць унутры яго «стылі навуковы, тэхнічны, заканадаўчы, дзелавую перапіску і інш.». А пасля ўжо гаворыцца: «У адрозненне ад **навуковай і дзелавой мовы**, мэтай якіх з'яўляецца сцвярджэнне правільнасці тых ці іншых думак шляхам разважання, мастацкая мова мае сваёй мэтай стварыць нагляднае ўяўленне аб прадметах і з'явах рэчаіснасці...» Тут ці няўтрыманасць тэрміналогіі ці выдзяленне асобна навуковага і дзелавога стыляў, але тады гэтае палажэнне супярэчыць першаму.

У некаторых выпадках не дасягае мэты аналіз пісьменніцкіх выпраўленняў, якія робіць М. Цікоцкі, каб паказаць, як ідуць пошукі трапнага слова, лепшага сіноніма. Бо праўкі бываюць выкліканы іншымі прычынамі — напрыклад, зменай літаратурнай нормы (пра гэта аўтар кнігі далей сам гаворыць). Але навошта тады было звязваць гэтыя выпраўленні рэдакцый з пытаннем аб выбары найбольш трапнага слова? Маюцца на ўвазе замены «незаметна» на «непрыкметна», «справіць» — «выправіць», «не зразіць чуткае дзіцячае сэрца» — «не ўразіць чулае дзіцячае сэрца» (гл. стар. 21 — 22).

Часам не зусім добра прадуманы практыкаванні. Так, на стар. 36 гаворыцца: «У наступных прыкладах ёсць словы, якія па свайму значэнню не падыходзяць да тэксту. Знайдзіце гэтыя словы, адзначце, чаму яны не падыходзяць, і замяніце іх іншымі словамі або выразамі».

Але тут ёсць такія няўдалыя сказы, што іх трэба зусім перабудоўваць, а не замяняць асобныя словы.

У практыкаванні 25 даецца заданне: «Адзначце, якія складанаскарочаныя словы і абрэвіятуры ў наступных прыкладах можна пакінуць, а якія неабходна замяніць поўнымі назвамі або іншымі словамі». Хіба замена, якую аўтар прапануе зрабіць, намнога палепшыць тэкст, прыкладам: «Латочніцу па продажу марожанага буфета станцыі Барысаў добра ведаюць работнікі маслабазы і санэпідстанцыі», «З-за незабяспечанасці гаручым і запчасткамі машыны часта прастойваюць» і г. д.?

Вядома, кніга М. Цікоцкага прынясе карысць. Яна патрэбна нашым работнікам газет, часопісаў і выдавецтваў, літаратарам, студэнтам, настаўнікам. Зусім правільна ў ёй гаворыцца, што праблема вывучэння моўнага майстэрства і авалодання ім можа быць вырашана ў шырокім плане толькі агульнымі намаганнямі літаратараў і лінгвістаў. І гэта датычыцца не толькі мовы мастацкай літаратуры, але і мовы нашых газет, мовы навукова-папулярнай і масава-палітычнай літаратуры.

Б. ЛАПАЎ.

М. Цікоцкі. Практычная стылістыка беларускай мовы. Частка І. Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае выдавецтва Міністэрства асветы БССР. Мінск, 1962.

ВЫСТАЎКА МАСТАКОЎ ТЭАТРА І КІНО

У магазіне-салоне Саюза мастакоў БССР адкрылася выстаўка твораў мастакоў тэатра і кіно. На ёй больш 200 работ.

Выстаўка ўпершыню так поўна паказвае працу беларускіх мастакоў у тэатры і кіно. Экспазіцыя выстаўкі, у прыватнасці, адлюстроўвае работу тэатральных мастакоў Віцебска, Магілёва, Брэста, Гомеля.

Старэйшы тэатральны мастак нашай рэспублікі Я. Чамадураў паказаў эскізы касцюмаў да балета «Мара» Я Глебава, да оперы «Калючая ружа» Ю. Семянякі. Спецыяльны стэнд займаюць яго эскізы касцюмаў да пастаноўкі «Барыса Гадунова», ажыццёўленай у свой час у Бухарэсцкай «Вялікай лірычнай оперы». Мастак А. Грыгар'янц выставіў эскізы дэкарацый да тэатральных пастановак «Беспасажніцы» і «Матухны Кураж» у Рускім тэатры.

Эскізы раду арыгінальных па выкананню беларускіх нацыянальных касцюмаў зрабіў старэйшы тэатральны мастак А. Марыкс. З маладых мастакоў, якія працуюць для тэатра, звяртае на сябе ўвагу Б. Забораў. На выстаўцы ён прадстаўлен работай «Вуліца Далькорна».

Больш поўна, чым на мінулых выстаўках, паказана работа мастакоў па афармленню пастановак тэатраў лялек. З цікавасцю, напрыклад, глядач пазнаёміцца з эскізамі мастака Л. Быкава да дэкарацый і касцюмаў для кітайскай казкі «Птушынае малако і сялянскі сын».

Звыш пяцідзесяці мастацкіх твораў на выстаўцы расказваюць пра творчыя пошукі мастакоў пры стварэнні фільмаў «Чырвонае лісце», «Дзяўчынка шукае бацьку» і інш.

Выстаўка будзе паказана не толькі ў Мінску, але і ў іншых гарадах нашай рэспублікі.

М. ЯФІМАЎ.

КІНО—УНІВЕРСІТЭТАМ КУЛЬТУРЫ

У бліжэйшыя дні на экраны рэспублікі выпускаецца шмат новых цікавых кінафільмаў па мастацтву.

«У далёкай будучыні мне ў думках уяўляецца матухна-Масква — цэнтрам вялікай цывілізаванай краіны, якая дбае аб родным мастацтве, якая шукае сур'ёзных мастацкіх асалод», — такой бачылася П. Чайкоўскаму Масква.

Музычнай сталіцай свету з поўным правам можна было назваць яе сёлетняй вясной — у дні Другога Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага, якому прысвечана новая поўнаметражная навукова-папулярная кінакарціна «Музычная вясна».

Гэты фільм знаёміць гледача з найбольш цікавымі маладымі выканаўцамі—піяністамі, віяланчалістамі, скрыпачамі.

«Жыццё пачынаецца там, дзе пачынаецца шуканне праўды, дзе яно заканчваецца — спыняецца жыццё». Гэтыя словы заўсёды паўтарала руская актрыса В. Камісаржэўская. Аб барацьбе В. Камісаржэўскай за высокія грамадскія ідэалы ў мастацтве, аб яе несупынных пошуках праўды, аб яе трагічным лёсе расказвае кінакарціна «В. Камісаржэўская».

З цікавасцю будуць прагледжаны таксама новыя кінафільмы «У свеце кніг» (пра стварэнне кнігі і развіццё кнігадрукавання), «Ваш сябра — Жан-Луі Баро» (пра таленавітага французскага артыста і рэжысёра Жана-Луі Баро, аб яго гастролях у Ленінградзе), «Мастак М. Несцераў» і іншыя.

Палітра фарбаў — палітра жыцця.
Эцюды, накіды, замалёўкі. Усё гэта — подступы да дыпломнай работы, задуму якой ужо зараз шукае студэнт 5 курса Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута Уладзімір Конаш.

Фота С. АНАНКІ.

ПЕРШЫ КАМЕРНЫ

САЮЗ КАМПАЗІТАРАЎ БССР не першы год праводзіць у Мінску канцэрты беларускай камернай музыкі. Такі чарговы канцэрт — першы ў цяперашнім сезоне — адбыўся ў мінулы панядзелак у зале саюза.

Вечар адкрыўся выкананнем фартэпіяннага трыо Я. Цікоцкага, напісанага ў 1934 годзе, яшчэ ў перыяд яго жыцця і працы ў Бабруйску, па заказе Народнага камісарыята асветы БССР. Хоць гэта трыо не дасягае майстэрства сталых твораў Я. Цікоцкага, усё ж яно цяпер цікавіць нас не толькі з гісторыка-пазнавальнага боку. Гэта эмацыянальны твор, у ім многа разнастайных рамантычных вобразаў — урачыстых, ідылічных, філасофскі ўзвышаных, драматычных. У яго фінале арганічна спалучаюцца імклівая тарантэла і аўтарская тэма, блізкая да беларускага танцавальнага фальклору.

Выканаўцы фартэпіяннага трыо — Г. Клачко (скрыпка), М. Шчарбакоў (віяланчэль) і А. Жэзмер (фартэпіяна)—шмат папрацавалі і сыгралі твор на канцэрце з уздымам. Можна, бадай, толькі не пагадзіцца з празмернай кульмінацыяй у канцы другой часткі трыо, якая зніжае «кульмінацыйнасць» самога фіналу.

Творчасць А. Багатырова на камерным вечары была прадстаўлена двума скрыпічнымі мініяцюрамі і цыклам рамансаў. Абедзве мініяцюры, створаныя сёлета, таксама носяць характар своеасаблівага маленькага цыкла: тонкі лірызм і пяшчотная ўсхваляванасць пачуццяў першай мініяцюры (накцюрн) і яркая танцавальнасць другой (ронда) нібы дапаўняюць адна адну. Добра выканаў гэтыя скрыпічныя п'есы саліст Л. Гарэлік, якому выдатна акампаніраваў С. Таўкачоў.

Выкананы ў канцэрце вакальны цыкл з шасці рамансаў А. Багатырова на вершы А. Куляшова, як вядома, з'яўляецца першай спробай выкарыстання лірыкі беларускага паэта ў музыцы. І спроба гэтая аказалася вельмі ўдалай. У рамансах перад слухачамі з'явіўся ўзвышаны, грамадзянскі смутак, звязаны са смерцю Уладзіміра Ільіча («Жывы Ленін»), прасякнутая працоўным імкненнем буйная маладзецкая сіла («Маладосць»), лірычны роздум («Ростань»), філасофская лірыка («Кожны мае свой бор», «Зямля і мора»), гімн жыццю («Песня перамогі»). Меладызм вакальнай партыі і рамансаў спалучаецца з яркай гарманічнай мовай фартэпіяннага суправаджэння.

Саліст опернага тэатра В. Ганчарэнка, уладальнік яркага, прыгожага голасу, найбольш удала праспяваў раманс «Ростань». Пры выкананні ж рамансa «Маладосць» спеваку не хапала душэўнай цеплыні, разумення вобраза.

Іншыя багатыроўскія рамансы выканала маладая спявачка Г. Геніна. Яна прадэманстравала не толькі выдатныя вакальныя дадзеныя, але і глыбокае ўменне раскрываць аўтарскую задуму твораў. Яе спяванне вызначалася тонкай нюансіроўкай і вялікай музычнасцю. Партыю фартэпіяна пры выкананні вакальнага цыкла А. Багатырова правёў сам аўтар.

Аматары музыкі пазнаёміліся на гэтым канцэрце з цыклам рамансаў Д. Смольскага і санацінай для фартэпіяна Э. Тырманд. Цыкл Д. Смольскага «Дзявочыя лірычныя» на словы А. Астрэйкі складаецца з пяці рамансаў. Яркі меладызм, гарманічная вынаходлівасць і разам з тым прастата выяўлення найтанчэйшых адценняў пачуццяў і настрою рамансаў новага таленавітага кампазітара радуюць слухачоў.

Заслужаная артыстка БССР Л. Галушкіна, якая ў свой час выдатна выканала лірычны вакальны цыкл Д. Лукаса на словы Л. Украінкі, і на гэты раз паказала сябе ўдумлівай выканаўцай беларускай камернай музыкі. З вялікім пачуццём ансамбля правяла акампанемент піяністка Т. Міянсарава.

Санаціна для фартэпіяна Э. Тырманд можа з нязменным поспехам выконвацца для шырокай публікі як бліскучы канцэртны твор. Будучы не толькі кампазітарам, але і піяністкаю, Э. Тырманд валодае здольнасцю прымушаць канцэртна гучаць нават творы «малых» форм. Вельмі цікавы фінал санаціны — арыгінальная распрацоўка беларускай народнай песні «Я табун сцерагу».

Выканаўца санаціны Л. Тэр-Мінасян, нядаўняя выпускніца Беларускай кансерваторыі, парадавала слухачоў сваім артыстызмам, свабодаю дыхання і музычнасцю.

Камерны канцэрт беларускай музыкі паказаў, што ў нас ёсць цікавыя творы і не менш цікавыя выканаўцы, што ёсць усе ўмовы для развіцця ў нашай рэспубліцы гэтага высакароднага віду музычнага мастацтва.

С. НІСНЕВІЧ.

Годы і кнігі

Яго імя ўпершыню з'явілася на старонках друку ў трыццатых гадах. Невялічкая нататка, мастацкая замалёўка, нарыс былі першымі крокамі маладога літаратара. З камсамольскім запалам і прагавітасцю да ўсяго новага бярэцца ён за пяро.

Будучы студэнтам Мінскага камуністычнага інстытута журналістыкі, ён трымае цесную сувязь з рэдакцыяй газеты «Звязда», выязджае па заданнях гэтай рэдакцыі ў самыя далёкія куткі рэспублікі, вывучае жыццё, быт людзей, з юнацкай энергіяй піша аб новых з'явах і падзеях сацыялістычнай рэчаіснасці.

Пасля заканчэння вучобы ён усёй душою аддаецца журналісцкай рабоце, але час ад часу спрабуе свае сілы ў мастацкай літаратуры, піша апавяданні і аповесці.

У творах пісьменніка мы ўжо бачым не толькі захапленне гераічнымі буднямі народа, а і разважлівы роздум над праблемамі жыцця.

У 1940 годзе Павел Кавалёў уступае ў рады Камуністычнай партыі. Вялікая Айчынная вайна загартавала яго талент. Публіцыстычныя творы пісьменніка прасякнуты заклікам да барацьбы з фашысцкімі вылюдкамі, верай у перамогу. Павел Кавалёў у гэтыя грозныя гады з'яўляецца работнікам Цэнтральнага штаба партызанскага руху.

Пасля заканчэння вайны пісьменнік працуе ў Цэнтральным Камітэце КПБ, затым адказным сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, галоўным рэдактарам газеты «Літаратура і мастацтва», а цяпер рэдагуе часопіс «Вожык».

Большую палову свайго жыцця пісьменнік аддаў літаратурнай творчасці. Толькі беглы пералік найбольш вядомых выданняў гаворыць аб яго плённай і настойлівай працы. У пасляваенныя часы выйшла з друку пятнаццаць кніг яго апавяданняў, аповесцей, нарысаў.

Асабліва прыхільна сустрэты чытачом творы Паўла Кавалёва, прысвечаныя мужнасці прадстаўнікоў самага юнага пакалення ў барацьбе з фашысцкай навалай, пошукамі свайго месца ў жыцці ў пасляваенны час. Гэта, перш за ўсё, аповесці «Андрэйка» і «Лёнька Гром».

Пісьменнік з творчым клопатам ставіцца да надзённых пытанняў літаратурнага жыцця, аб чым сведчаць яго змястоўныя артыкулы «Беларуская савецкая літаратура ў пасляваенны перыяд» і «Беларуская савецкая літаратура ў барацьбе за мір».

Творы Паўла Кавалёва перакладаліся на рускую, адыгейскую, азербайджанскую, таджыкскую, польскую, кітайскую мовы.

Плённай працы табе, наш дарагі друг!

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння Паўла Кавалёва праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі накіравала юбіляру прывітальны адрас, у якім гаворыцца:

ДАРАГІ ПАВЕЛ НІЧЫПАРАВІЧ!

Прымі ад нас, беларускіх пісьменнікаў, тваіх сяброў па пяру і працы, шчырае гарачае віншаванне ў дзень твайго 50-годдзя.

Твой жыццёвы і творчы шлях — гэта шлях многіх пісьменнікаў твайго пакалення, што нарадзілася незадоўга да Вялікага Кастрычніка. Выхадзец з беднай сялянскай сям'і, сельскі настаўнік, супрацоўнік раённай газеты, студэнт Інстытута журналістыкі, журналіст-«звяздовец», ты ўвесь час быў звязан з народам, знаходзіўся на перадавой лініі перабудовы жыцця. Калі ж надышла Вялікая Айчынная вайна, ты праявіў сябе адданым патрыётам Радзімы, укладваючы ўсе свае сілы ў справы, якія даручала табе партыя.

У пасляваенны час з-пад твайго пяра ўсё часцей выходзяць літаратурна-мастацкія творы — аднаактовыя п'есы, нарысы, апавяданні, аповесці. Асаблівую ўвагу ў сваёй творчасці ты аддаеш самаму юнаму нашаму пакаленню — дзецям. «Аповесць пра добрае сэрца», аповесці «Андрэйка», «Лёнька Гром», зборнікі апавяданняў «Згублены дзённік», «Сябры мае — дзеці», як і твае кнігі для дарослых, карыстаюцца папулярнасцю ў чытачоў і служаць вялікай справе камуністычнага выхавання працоўных.

З 1946 па 1954 год ты працаваў адказным сакратаром праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, і кожны з нас памятае цябе як добрага арганізатара і чулага таварыша. Твая цяперашняя рэдактарская работа ў часопісе «Вожык» спрыяе згуртаванню кадраў пісьменнікаў-сатырыкаў.

Ад усяго сэрца жадаем табе, дарагі дружа, добрага здароўя, доўгіх год жыцця і далейшых поспехаў у літаратурнай і грамадскай працы.

У СЕКЦЫІ ПРОЗЫ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ

Адбылося чарговае пасяджэнне секцыі прозы Саюза пісьменнікаў БССР. Былі абмеркаваны апавяданні маладога празаіка Івана Чыгрынава.

З аглядам твораў маладога пісьменніка выступіў Ігнат Дуброўскі. У абмеркаванні прынялі ўдзел Янка Скрыган, Тарас Хадкевіч, Іван Навуменка, Барыс Сачанка, Міхась Стральцоў, Алесь Яскевіч, Дзмітрый Бугаёў.

цам» мы не адчуваем беднасці, прымітыву, наадварот — мы бачым прыгажосць, сілу, глыбіню. Гэта таму, што ў новай музыцы — новая вобразная мова. Для яе характэрна вострая свежасць успрымання, вельмі арыгінальны, дзіцячы па сваёй прыродзе погляд на ўсе рэчы свету, звяртанне да тых пачуццяў, якіх яшчэ не закраналі раней.

Стралялі ў паветра, у сонца, у сасну,
У вясну.
. . . .
Закопвалі ў роў.
Над ровам
парахавыя дымы паўзлі.
Дзень задыхаўся,
ад парахавых туманоў.
І вось гніюць у зямлі
Мільёны лясоў,
Мільёны птушак,
Мільёны акіянаў.
Гніюць у зямлі
Мільёны ранкаў,
А над зямлёй займаецца ранак.
Гніюць у зямлі
Мільёны жаўранкаў,
Але па-ранейшаму спявае жаўранак,
І голас яго змяніўся мала...

(Алесь Наўроцкі).

Такая свежасць і нечаканасць погляду нагадвае дзіцячыя размовы, якія падслухаў Карней Чукоўскі:

— Гэтая вада стаячая.

— А дзе ж ляжачая?

Можна заўважыць, што новыя вобразы адрозніваюцца ад старых нейкай эскізнасцю, вельмі лёгка, здаецца, паэт здабывае іх. Вось стары вобраз — серабро з чэрню: «Знячэўку ён ашаломіўся, як той шчупак, папаўшы ў нерат». І паэт цэлай сістэмай такіх вобразаў дае сакавітае апісанне, якое нагадвае добра інструментаваную сімфонію:

Яшчэ не раз у час жніва
Дзянніца зоймецца шчасліва
І ў ясным бляску і ў красе
Адб'юцца хараша ў расе
Яе кароны агнявыя
І пасмы-косы залатыя
Скрозь шоўк нябёс ружова-белы
Рассыплюць радасныя стрэлы,
Бы ліры божай тыя стрункі...

(Якуб Колас).

Але сучасны паэт адмаўляецца ад такой вагі, ён робіць адзін-два штрыхі. Могуць запярэчыць: калі сучасны паэт адкідвае падрабязнае апісальніцтва, ён пазбаўляе нас магчымасці бачыць увесь прадмет. Але ж гэта не так важна! Галоўнае — перадаць пачуццё, думку, настрой, якія выклікае гэты прадмет.

КАЛІ ПРЫГЛЕДЗЕЦЦА да сучасных вобразаў, можна заўважыць, што яны будуюцца на той жа аснове, як будаваліся і раней,— пры дапамозе асацыятыўнага мыслення. У Купалы і Коласа сустракаецца вось такое: хмары закрылі сонца — чалавечае цемрашальства закрыла свабоду. Але тады параўноўваліся рэчы, блізкія адна да другой. А зараз з'явіліся больш глыбокія асацыяцыі. Для іх характэрна вялікая рухомасць, больш арыгінальнае і непасрэднае ўспрыняцце свету, большая псіхалагічная складанасць, ёмістасць вобразаў.

И падают на землю кости смелых,
как будто ветер миндальные деревья оголяет,
цветы срывая,
и падают на землю кости смелых,
как будто в танце падают танцоры, плечо
к плечу один возле другого.
Так падают, как будто бы идут...

(Нікіфарос Врэтакос).

Прытым, з рэчы, з якой параўноўваюць, часам бяруць нечаканы, але характэрны для яе бок. Увесь час гаварылі: злосны, як сабака, а паэт сказаў: ласкавы, як сабака; гаварылі: вочы гараць, як вугалькі, а паэт сказаў: вочы чорныя, як вуглі. Гэта тое ж самае дзіцячае адкрыццё «ляжачай» вады. І, заглядваючы ў псіхалагічныя глыбіні чалавека, тут можна рабіць многа нечаканых вобразных адкрыццяў. У адным вершы Містраль, напрыклад, памірае мора. І дзіву даешся, калі бачыш, якія асацыяцыі ў яе ўзнікаюць. Мора зморшчылася, як знятае пакрывала, яно стала зламаным рогам — крычы, нізашто не адкажа, і ўзвышаецца бераг, быццам звон, зламаны шквалам. А хвалі мора раней былі падобны да салёных губ, якія зліваліся ў маладым закаханым хваляванні. А цяпер засталіся толькі здані-дзюны — быццам папялішча, быццам удовы, і туман стаіць над мёртвым альбатросам, нібы Анцігона. І хацелася зноў убачыць, як мора імчыцца дзікім быкам на бераг. Папялішча, удовы і пакінутыя дзюны сышліся тут не па знешніх прыкметах, а па ўнутраных, псіхалагічных — па сваёй журбоце. Знешне дзюны ніяк не нагадваюць папялішча або ўдоў. Гэтыя асацыяцыі ўжо здабыты з псіхалагічных глыбінь, а не з сумежнага простага падабенства. Такая характэрная рыса новых вобразаў. Пошук гэтых «нявывіхнутых ліній» (паводле выразу Маціса) вельмі цяжкі, і хоць яны здаюцца лёгкімі для здабычы, трэба мець талент, каб выявіць іх. Тут дастаткова крыху збочыць, і атрымаецца бязглуздзіца: «нават сонца на ўзыходзе перад ім здымае капялюш». Гэта з вершаў Міколы Арочкі.

І яшчэ хочацца сказаць пра адну рысу сучаснай паэзіі. Я маю на ўвазе імкненне да перадачы жыцця ў яго складанай, часам у страшэнна складанай шматграннасці. Крытык Турбін у кнізе «Товарищ время и товарищ искусство» гаворыць, што ў будучай літаратуры павінны з'явіцца рэчы, вытанчана складаныя. Узровень нашага чытача расце, ён, натуральна, хоча ўбачыць жыццё ў кнігах такім, як яно ёсць. Такія творы ўжо з'явіліся. Можна адкрыць «Сярэдзіну веку» Лугаўскога. У паэта жыццё, героі—не схема, у яго чалавек паўстае ва ўсёй сваёй складанасці, часам ён незразумелы, заблытаны, супярэчлівы. Але гэта жывы чалавек, чалавек XX стагоддзя, чалавек, які ўвабраў у сябе сотні складаных ранейшых стагоддзяў.

У нашых маладых паэтаў многае ў вершах яшчэ не адстаялася. Але радасна, што, напрыклад, так імкнецца расказаць аб нашым жыцці Алесь Наўроцкі ў сваёй паэме «Стрэл у твар смерці». Паэма крыху блытаная, цьмяная, але ў маладога паэта ёсць імкненне перадаць багатыя ўзаемаадносіны жыцця.

ЦЯПЕР ідзе бурнае абнаўленне вобразнай сістэмы верша. Мастацкае мысленне ў XIX стагоддзі вычарпала вобразы міфалогіі, біблії, успрыняло народную паэзію. Потым наступае нейкая паласа застою, звязаная з паэтыкай дэкадансу. Прадстаўнікі некаторых мадэрнісцкіх плыняў імкнуліся стварыць новую мову не на аснове старой, а разбураючы яе. І ў іх нічога не атрымалася. Потым зноў зацішша. У гэты час імкліва мянялася чалавечае жыццё, рушыліся манархіі, фашысцкія дыктатуры, гаспадаром свайго жыцця станавіўся народ. І вось перад намі паэтычны выбух. Гэта каласальнае ўзбагачэнне вобразнай сістэмы. Тут няма бунтарскай ломкі старых форм, паэты зыходзяць з рэальнага свету, са стану сваёй душы. І ў процілегласць футурыстам аказалася, што рэальны свет невычарпальны, што рана хаваць рэалізм, што ён бярэ новыя нечаканыя рубяжы. Новая вобразная сістэма з'явілася як сродак перадачы інтэлектуальнага багацця сучаснага чалавека, яго пачуццяў, яго светапогляду.

Некаторыя крытыкі і літаратары лічаць, што новая форма — пустая бразгатня, што ёсць выпрабаваная старая, якая яшчэ не вычарпала ўсіх сваіх магчымасцей. Ёсць здабыткі Л. Талстога і А. Чэхава. Бяры і «адлюстроўвай»!

У якасці аргумента-супярэчання мне хочацца прывесці прытчу пра першага лучніка. Калі ён майстраваў свой лук, то ўсе смяяліся з яго. Ці ж можна забіць пячорнага мядзведзя такой тоненькай вяровачкай! Лайдак, бяры каменную сякеру і ідзі паляваць! Лучніка пакінулі без харчу. А ён, галодны, усё ўдасканальваў свой лук. Нарэшце, страла паляцела. Але і тут вынаходнік замест саліднага занятку—здабывання мяса—пачаў лёгкадумную забаўку. Ён пачаў страляць у дрэва. Ён страляў у яго стоячы, з калена, на бягу, з засады. Страла часта не трапляла нават і ў дрэва, і скептыкі ўзнагароджвалі яго здзеклівым рогатам.

Але гісторыя забыла скептыкаў і ўзвысіла лук.

Крыўдна, што ў наступным узвышэнні чалавецтва скептыкі ніколі не памяталі гісторыю з першым лучнікам і іх здзеклівы рогат гучыць ва ўсіх тысячагоддзях.

Нерацыянальныя выдаткі пры вынаходніцтве новага бываюць заўсёды. Першыя лучнікі ап'яняюцца сваім адкрыццём, занадта доўга трэніруюцца ў стральбе па дрэву. У Ленінградскім Эрмітажы вы раптам трапляеце ў залы, якія расказваюць толькі аб ракурсах чалавечага цела. Гэта грандыёзныя даследаванні ракурсаў. Сустракаюцца таксама грандыёзныя даследаванні колеру, кампазіцыі, паветра, сонца. І многа, вельмі многа сярод гэтых рэчаў нерацыянальнага. Але без гэтага не магло быць Рэмбранта, Рэпіна, сучаснага мастацтва. Відаць, непазбежна, што творчы эксперымент нясе ў сабе некаторыя рысы дэкаратыўнасці.

Але страла абавязкова трапляе ў мядзведзя, і тады скептыкі сарамліва змаўкаюць.

ВЯЛІКІ ІСПАНЕЦ

Лопэ дэ Вега — адзін з найбольш выдатных прадстаўнікоў іспанскага Рэнесанса. Калі Сервантэс, паводле выказвання Бялінскага, першы павярнуў прозу да рэчаіснасці, дык Лопэ дэ Вега ўслед за Шэкспірам выступіў як адзін са стваральнікаў новага тэатра. Ужо яго незвычайная працавітасць, здольнасць ствараць за чатыры дні трохактовую вершаваную п'есу, здзіўлялі сучаснікаў, якія называлі яго «цудам прыроды». 468 п'ес, якія прыпісваюцца драматургу, — лічба сапраўды вялікая!

Творчая спадчына драматурга вельмі разнастайная. Тут і народна-гераічныя драмы, і бытавыя камедыі (так званыя «камедыі плашча і шпагі»), і гістарычная п'еса «Вялікі князь Маскоўскі», і нават духоўныя драмы.

Заслужанай славай карыстаецца п'еса «Фуэнтэ Авехуна» Лопэ дэ Вега. Цэнтральны ў гэтым творы вобраз Камандора, які выхваляецца ордэнскім крыжам на сваім плашчы, але страціў усялякую чалавечнасць. Гэта — разбэшчаны гвалтаўнік, інтрыган і эгаіст. Як процілегласць яму выступае не толькі цудоўная Лаўрэнсія, але і ўся Фуэнтэ Авехуна, г. зн. вёска, сяляне, увасабляючы высокія маральныя якасці ўсяго народа.

Драматург у сваіх творах асуджае саслоўныя забабоны, выступае ў абарону простых людзей, услаўляе іх высакароднасць. З камедыяграфіяй Лопэ па разнастайнасці сюжэтаў не можа параўнацца нават навелістыка эпохі Адраджэння. Лопэ быў геніем сцэнічнай імправізацыі. Характары ў яго камедыях куды больш стойкія, чым сюжэты. Напрошваецца параўнанне сталых амплуа камедый Лопэ з фігурамі шахматнай гульні. Як, напрыклад, ферзь, ладдзя ці слон могуць рабіць толькі пэўныя, уласцівыя ім адным крокі на полі, так і многім персанажам славутага камедыёграфа загадзя прадвызначана дзейнічаць у межах пэўнага амплуа. У кожнай камедыі гледачы сустракаюць «даму», «галана» (кавалер), «грасіосо» (слуга), «дуэнью» (наперсніца «дамы»), «барбу» (стары бацька, дзядзька ці апякун). Яны паводзяць сябе адпаведна сталым камедыйным характарам, але зусім не абыякавыя да разнастайных акалічнасцей, у якія трапляюць.

Камедыі Лопэ, якія дагэтуль не сыходзяць са сцэны сусветнага тэатра, іскрацца непадробнай жыццярадаснай весялосцю. Адным з першых у сусветнай драматургіі пісьменнік сканцэнтраваў сваю ўвагу на вобразах актыўных, дзейсных дзяўчат і жанчын. Яго гераіні не сохнуць ад пачуццяў, на якія не маюць адказу, а сцвярджаюць страсць як дзеянне, жыццё як свята.

Лопэ дэ Вега надае асаблівае значэнне сюжэту. Ён у яго не толькі і не столькі тайная спружына развіцця дзеяння і паказу акалічнасцей ці характараў, — ён дазваляе паказаць магчымае шчаслівае развіццё падзей як сапраўднае.

Толькі сцэнічнае ўвасабленне камедый Лопэ адкрывае ўсе фарбы яго характараў і вастрыню жыццёвых сітуацый. Сцэна — жыццёвая стыхія драматургіі Лопэ дэ Вега. Але з гэтага зусім не вынікае, што ён быў стыхійным геніем.

Яго трактат «Новае мастацтва пісаць камедыі ў наш час» звернуты не толькі да так званай «школы Лопэ» ў тэатры XVII стагоддзя, але і да далёкіх нашчадкаў іспанскіх драматургаў і новых пакаленняў гледачоў. «Пісаць так, каб падабацца гледачу», каб да апошняй мінуты спектакля хваляваць яго лёсам герояў: ці то гэта дзяўчына, якая імкнецца да шлюбу па каханню, ці народны мсціўца, які дае адпор фанабэрыстым тыранам-гвалтаўнікам, — не толькі такія парады дае драматург аўтарам. Гэты трактат — гуманны запавет выдатнага драматурга — іспанская рэакцыя аж да XX стагоддзя таіла ад суайчыннікаў.

Прагрэсіўнае чалавецтва выказвае сваю пашану іспанскаму драматычнаму генію, чые творы прасякнуты высокімі ідэямі гуманізму, верай у перамогу дабра над злом. Па закліку Сусветнага Савета Міру сёлета ва ўсіх краінах адзначаецца чатырохсотгоддзе з дня нараджэння Лопэ дэ Вега.

Д. ФАКТАРОВІЧ.

НАШЫ ГОСЦІ

ДЫРЫЖОРСКІ ДЭБЮТ

У акруговым Доме афіцэраў у абанементным сімфанічным канцэрце, прысвечаным творчасці П. Чайкоўскага, былі выкананы Трэцяя сімфонія, Італьянскае капрычыо і Першы фартэпіянны канцэрт вялікага кампазітара. У гэтым канцэрце нашым аркестрам дырыжыраваў малады здольны музыкант, студэнт Ленінградскай кансерваторыі Юрый Серабракоў.

Трэцяя сімфонія Чайкоўскага з'явілася сур'ёзнай пробай сіл для пачынаючага дырыжора. Складанасць гэтага рэдка выконваемага твора — у яго стылістычнай неаднароднасці, у цесным перапляценні тэндэнцыяй ранняга сімфанізму з яркімі «поглядамі» ў будучыню. Як прадугадванне глыбокага драматызму сталых сімфоній кампазітара, прагучала, напрыклад, натхнёная трэцяя частка сімфоніі. Аркестр пад кіраўніцтвам Ю. Серабракова гучаў высакародна і прыгожа.

У бліскучым «Італьянскім капрычыо» Ю. Серабракоў удала пазбягае выканаўчых штампаў. Гэты твор прагучаў вельмі свежа, молада.

У гэтым сімфанічным канцэрце ў якасці саліста прыняў удзел бацька маладога дырыжора, вядомы піяніст, народны артыст СССР Павел Серабракоў. Славуты артыст бліскуча сыграў папулярны Канцэрт сі-бемоль мажор. Найцяжэйшы акампанемент гэтага твора быў выдатна праведзены Юрыем Серабраковым. «На біс» была выканана «Асенняя песня» П. Чайкоўскага.

Прафесар А. СТАГОРСКІ.

20 лістапада ў Мінску адбыўся заключны музычны вечар, прысвечаны Дням чэхаславацкай культуры ў Беларусі. У канцэрце прыняў удзел шырока вядомы чэхаславацкі струнны квартэт імя Янačыка.

Песні Шарля Трэнэ

На працягу дзвюх гадзін у зале гучаць песні. Песні розныя па настрою, па рытміцы і мелодыі, але выключна эстраднага плана і ў выкананні толькі аднаго саліста. Аднак гэта зусім не выклікае ў публікі расчаравання і не стамляе яе, бо яна прысутнічае на канцэрце вядомага французскага спевака Шарля Трэнэ. Чым жа папулярны гэты артыст, які цяпер гастраліруе ў нашай краіне, і чаму яго мастацтва карыстаецца такім поспехам як у сябе на радзіме, так і па-за яе межамі? Шарль Трэнэ пастаянна выступае са сваім уласным рэпертуарам у поўным сэнсе гэтага слова. Усё тое, што спявае артыст на эстрадзе, створана ім самім, яго фантазіяй і натхненнем. Ён — аўтар тэкстаў і музыкі песень, якіх амаль за 25-гадовую дзейнасць напісаў звыш 400. Іх спявае моладзь Францыі, іх ахвотна ўключаюць у праграмы розныя жанравыя салісты.

Прыемна спяваць уласныя песні! І Шарль Трэнэ не ўтойвае ад слухачоў гэтага пачуцця: ён без вонкавай рысоўкі, з захапляючай шчырасцю і з вялікай асалодаю знаёміць прысутных у зале са сваімі творамі. Безумоўна, не ўсе яны глыбокія па думцы, але ўсе яны прасякнуты цеплынёю чалавечай душы і гарачым, усхваляваным настроем. У рэпертуары французскага спевака галоўным чынам — тонкая, пранікнёная лірыка любоўнага зместу («Страчаны час», «Я трымаю тваю руку», «Зачараваны дарогаю» і інш.) і бяскрыўдныя жартоўныя вакальныя мініяцюры, такія, як «Мюзік-хол», «Страказа і Мурашка» (па матывах байкі Крылова), «Фартэпіяна на пляжы». Напісаны яны ў звычайнай куплетнай форме, у сучасным эстрадна-джазавым стылі, дзе побач з меладычнай распеўнасцю выкарыстоўваюцца элементы рэчытатыву і меладэкламацыі.

У адпаведнасці з гэтым Шарль Трэнэ не проста спявае (у яго даволі прыемнага тэмбру голас), а іграе кожную песню, ствараючы з дапамогаю выразнай мімікі і пластычных жэстаў і рухаў на дзіва зразумелыя ўсім вакальныя сцэнкі. Асабліва гэта датычыць выканання песень жартоўных і сатырычных, іншы раз з сацыяльна-завостраным зместам. Вось перад вамі беспрацоўны цыркавы жанглёр, які даўно шукае работу і, не знаходзячы яе, «жангліруе сваім сэрцам» («Жанглёр»). А звярніце ўвагу на другую песню «Спадчына». Тут артыст па-майстэрску высмейвае людзей, якія часта спрачаюцца і б'юцца з-за спадчыны, хоць каштуе яна не даражэй... за пяць франкаў.

Аб чым яшчэ спявае гэты бялявы, жыццярадасны чалавек, з вясёлай усмешкай на вуснах? Аб сваёй цудоўнай Францыі, аб родным горадзе Нарбона, дзе прайшлі дзяцінства і юнацтва спевака, аб Парыжы. І ўсюды ён застаецца самім сабою — арыгінальным, яркім і непаўторным. Нельга не адзначыць яго нязменнага спадарожніка па гастролях, таленавітага піяніста Ф. Ліенара (апроч таго ў канцэртах па нашай краіне ў ансамблі з піяністам выступаюць два савецкія музыканты — гітарыст А. Кузняцоў і кантрабасіст А. Папоў).

Канцэрты Шарля Трэнэ ўсім сваім зместам, характарам і напрамкам адпавядаюць яго разуменню мастацкай сутнасці песні, якое ён выказаў у аўтографе, адрасаваным да нашых чытачоў:

Les chansons sont faites pour toucher l'oreille et le coeur.
Charles Trenet.

«Песні ствараюцца, каб узрушаць сэрцы і задавальняць слых». І сапраўды, мінчане былі вельмі ўзрушаны майстэрствам французскага спевака.

Г. ЗАГАРОДНІ.

Спявае Шарль Трэнэ.

ВІРТУОЗНАСЦЬ І СЭНС

НАТАТКІ ПРА АМЕРЫКАНСКІ БАЛЕТ

У Савецкім Саюзе праходзяць гастролі адной з вядомых і старэйшых амерыканскіх балетных труп «Нью-Йорк сіці балет». Пасля Масквы і Ленінграда амерыканскія госці дэманструюць сваё майстэрства перад кіеўскімі гледачамі, а потым накіруюцца ў Баку і Тбілісі. Мне давялося бачыць некалькі праграм, паказаных амерыканскімі артыстамі ў сталіцы, дзе яны выклікалі жывую цікавасць у гледачоў.

Гэты харэаграфічны калектыў карыстаецца заслужанай славай не толькі на радзіме, а і ў многіх краінах свету. Рускі балетны тэатр адыграў вялікую ролю ў развіцці сусветнага харэаграфічнага мастацтва. Традыцыі рускай балетнай школы сталі творчым падмуркам і ў дзейнасці амерыканскіх труп, той асновай, на якой выпрацоўваўся іх нацыянальны выканаўчы стыль. Гэта падкрэслівалі кіраўнікі амерыканскага тэатра, які гастраліраваў у Савецкім Саюзе два гады назад, аб гэтым жа заявіў і Дж. Баланчын, мастацкі кіраўнік і балетмайстар «Нью-Йорк сіці балет».

Кіраўнік трупы Дж. Баланчын, у мінулым выхаванец Петраградскага харэаграфічнага вучылішча, балетмайстар рускай дзягілеўскай трупы ў Парыжы і ў нейкай меры паслядоўнік вядомага рускага балетмайстра М. Фокіна, сваімі пастаноўкамі заслужыў сабе еўрапейскую славу.

Па свайму творчаму профілю Дж. Баланчын — прадстаўнік класічнага танца. У сваіх невялікіх, часцей за ўсё бессюжэтных спектаклях пастаноўшчык імкнецца як мага паўней і дакладней перадаць сродкамі класікі характар музыкі, яе рытмічны і інтанацыйны строй, нібы стварыць харэаграфічную паралель партытуры твора. І трэба сказаць, што ў асобных выпадках балетмайстру гэта ўдаецца. Прыкладам такога амаль поўнага харэаграфічнага эквіваленту ў музыцы з'яўляецца «Сімфонія до-мажор» Ж. Бізэ, дзе кожная з чатырох частак харэаграфічнай сюіты адпавядае пэўнаму настрою ў музыцы. На сцэне нібы ажывае не толькі музычны малюнак, але становяцца бачнымі музычныя вобразы твора.

Балетмайстарская думка Дж. Баланчына поўная невычэрпнай фантазіі. З першага ж моманту гледачоў зачароўвае стройнасць вельмі складаных кампазіцый, мудрагелісты малюнак танца, незвычайныя камбінацыі рухаў. У вынаходлівай харэаграфіі пастаноўшчыка знайшла сабе прымяненне амаль уся лексіка класічнага танца, усе вядомыя рухі ад самых простых да самых складаных. Цікавыя шматлікія знаходкі балетмайстра ў галіне танцавальнай формы. Запамінаюцца, напрыклад, ажурныя перапляценні рук, падобныя на карункавыя ўзоры, у Варыяцыі з балета «Раймонда» Глазунова, арыгінальныя падтрымкі ў адажыо з «Агона» Стравінскага, «шматгалоссе» харэаграфіі ў «Канцэрце-Барока» Баха, дзе танцы салістаў і кардэбалета нібы зліваюцца ў агульную мелодыю, як галасы музычных інструментаў у аркестры. Такія мініяцюры Дж. Баланчына і Д. Робінса, як «Агон», «Фанфары», «Гульні», «Дывертысмент № 15», «Варыяцыі на тэмы Даніцэці», і інш. задуманы як бліскучы парад балетмайстарскай выдумкі, тэхнічнай віртуознасці акцёраў і ансамблевай зладжанасці трупы. Спалучэнне пластычнага малюнка, фарбаў, рытмаў у лепшых балетах дасягае іншы раз вялікай гарманічнасці і пакідае бясспрэчна прыемнае ўражанне. Гэта маленькія дыяменты балетмайстарскай вынаходлівасці, але... як і ў сапраўдных дыяментаў, бляск іх часта халодны, не дае цяпла, не грэе. У спектаклях амерыканскіх артыстаў неяк не адчуваецца той глыбокай эмацыянальнасці, той натхнёнай азартнасці, без якіх не ўяўляецца нам паняцце «балет».

Многа захапляюцца амерыканскія балетмайстры формай за кошт зместу. Гэта даволі рэльефна праявілася ўжо ў першай мініяцюры, прычым адной з лепшых, паказаных у Маскве, — у «Серэнадзе» (музыка Чайкоўскага). Харэаграфія паўтарае тут у дакладнасці форму музычнага твора, яго рытмічную структуру, але пазбаўляе яго ўнутранай сутнасці. Варта спытацца ў любога, хто бачыў выступленне гасцей, што выказвае гэты балетны спектакль, і пачуўся б адказ: «Нічога». А гэтага ж ні ў якай меры нельга сказаць пра самую «Струнную серэнаду» Чайкоўскага!

Амерыканскі, як і ўвесь заходнееўрапейскі, балет у асноўным хіліцца да малых форм. У Амерыцы лічаць, што любы, нават самы добры многаактовы балет можа надакучыць гледачу. Але ж і паказ адной тэхнікі, якой бы дасканалай яна ні была, нічога не дае аматарам балета. Увогуле цяжка ўявіць сабе гледача, які вытрымаў бы падобны спектакль на працягу трох гадзін. Адсюль зусім зразумела, чаму амерыканскія балетмайстры ставяць кароценькія, ярка відовішчныя сцэнкі. У той жа час гастролі савецкага балета за рубяжом паказалі, што вялікі чатырохактовы балет — п'еса, напоўненая глыбокім зместам, не здаецца вельмі доўгай ні аднаму, нават самаму нецярплівому гледачу.

Эстэтычныя прынцыпы амерыканскіх харэографаў вядуць да значнага збяднення выразных магчымасцей балета. З яго палітры амаль зусім знікае мастацкі вобраз. У амерыканскіх мініяцюрах зусім адсутнічаюць глыбокія характары, барацьба чалавечых пачуццяў. Тут танец у нечым нагадвае мастацкую гімнастыку: ён нясе ў сабе пэўную прыгажосць, здольны прыносіць эстэтычнае задавальненне, але не выклікае ў вашай душы жывога водгуку, не абуджае моцных пачуццяў, не нараджае новых думак.

У першых трох праграмах (а ўсяго іх было паказана ў Маскве пяць) адзіным творам з колькі-небудзь ясна выяўленым сюжэтам была «Самнамбула» Дж. Баланчына (музыка В. Рыэці па тэмах В. Беліні). У ёй амерыканскія танцоўшчыкі ўпершыню атрымалі магчымасць паказаць сваё ўменне ствараць канкрэтныя драматычныя вобразы. Цікава было пазнаёміцца таксама і з ідэйнай устаноўкай аўтара ў гэтым спектаклі. Таму зразумела тая нецярплівасць, з якой чакалася гэтая харэаграфічная мініяцюра. Але чаканні гледачоў не апраўдаліся. «Самнамбула» аказалася тыповай для заходняга мастацтва «псіхапатычнай» карцінкай, у якой скрозь сюжэтную фабулу прасвечваецца ўпадніцкі філасофскі сэнс: жыццё — гэта толькі гульня выпадковасцей, шчасце ілюзорнае і недасягальнае.

Пастаноўшчык балета Дж. Баланчын і мастак Э. Фрэнсіс вырашылі мініяцюру ў змрочных, прыглушаных танах. Нават у карціне балю пераважаюць змрочныя, шэрыя адценні. У харэаграфіі балета, нягледзячы на мноства выразных, цікава вырашаных момантаў у дуэце герояў, няма сапраўднай драматургічнасці, танцавальнай дзейснасці. Вобразы акрэслены вяла, а ўсяму дзеянню дадзены налёт нейкай таямнічай значнасці, загадкавай няпэўнасці.

Зусім у іншых фарбах малюе балетмайстар сучаснае амерыканскае жыццё ў «Сімфоніі далёкага Захаду» Хершы Кея. Энергічныя каўбоі і іх такія ж бадзёрыя сяброўкі жыццярадасна танцуюць на фоне некалькіх невялікіх домікаў, над якімі відаць надпіс «Эльдарада». Тут шмат святла, гумару. Танцы бравурныя і займальныя, але на ўсім ляжыць адбітак вульгарнасці, таннага шыку.

Адной з характэрных рыс амерыканскага балетнага мастацтва з'яўляецца яго нацыянальная невыразнасць. Ярка выяўлены нацыянальны каларыт мае толькі «Шатландская сімфонія» Мендэльсона, дзе ў харэаграфіі выкарыстаны элементы народнай танцавальнай творчасці, фальклорных абрадаў. З'ява амаль прадаксальная: сюжэтная «Самнамбула» беззмястоўная, а бессюжэтная «Шатландская сімфонія» мае глыбокі і значны змест.

З выканаўчага боку ў спектаклях «Нью-Йорк сіці балет» вабіць перш за ўсё вялікі прафесіяналізм артыстаў. Да бляску адточаны ўсе дробныя дэталі ў жаночым танцы, тэхнічны і энергічны мужчынскі танец.

Амерыканскаму балету не варожае імкненне да пошукаў новых мастацкіх фарбаў. Дж. Баланчын у адной з гутарак з савецкімі журналістамі заявіў, што «...мастацтва нельга абмежаваць застыглымі вобразамі, яно заўсёды павінна жыць, расці, і таму мы шукаем шляхоў далейшага развіцця харэаграфіі».

Даводзіцца шкадаваць, што гэтыя пошукі абмяжоўваюцца пакуль што толькі галінаю формы, хоць яны тут нярэдка і ўвенчваюцца поспехам. Толькі ўдыхнуўшы ў гэтыя формы глыбокі ідэйны змест, эмацыянальна насыціўшы іх, амерыканскі балет зможа набыць крылы для смелага палёту ў будучыню харэаграфічнага мастацтва.

Юлія ЧУРКО,
спец. карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва».

НОВЫ ЛЁС СЛАВУТАГА ПРОЗВІШЧА

Гэтая сустрэча адбылася нечакана. У дзень урачыстасці — 150-годдзя Айчыннай вайны 1812 года ў рэдакцыю абласной газеты пазванілі з Гомельскага аблпраекта.

— У нас працуе далёкая сваячка вялікага рускага палкаводца Кутузава.

— Як яе прозвішча?

— Галянішчава - Кутузава...

Каго магла б не зацікавіць такая навіна!

У аблпраекце нас сустрэла зусім маладая жанчына.

— Ліліт Галянішчава-Кутузава, — назвалася яна і крыху сумелася.— Шчыра кажучы, я не прамы нашчадак вялікага нашага продка Міхаіла Іларыёнавіча Кутузава. Вядома, што ў яго было пяць дочак. Я ж нашу прозвішча Галянішчава-Кутузава, бо паходжу ад унучатнага пляменніка фельдмаршала— Дзмітрыя Іванавіча.

На кватэры маці Ліліт Аляксееўны — Валянціны Іванаўны мы ўбачылі цікавы альбом, які, прызнацца, перагортвалі з вялікім хваляваннем. Надзіва беражліва захавалася гэтая сямейная рэліквія. У дакументах і фатаграфіях, вершах і кароткіх дзённікавых запісах бацька Ліліт Аляксей Дзмітрыевіч Галянішчаў-Кутузаў з вялікай любоўю расказваў пра лёс свайго славутага прозвішча. Тут жа мы ўбачылі рэдкія дакументы, нават грамату, уручаную аднаму са сваякоў Кутузава яшчэ ў час Аляксандра I (на ёй стаіць дата 14 лютага 1820 года).

З альбома мы даведаліся, што дзед Ліліт Дзмітрый Іванавіч Галянішчаў-Кутузаў быў унучатным пляменнікам геніяльнага рускага палкаводца. Тут ёсць такі запіс: «Славутае прозвішча пачынае мільгаць у паперах жандарскага ўпраўлення і ў 1910 годзе суд слухае справу арыштаванага ў 1908 годзе патомнага двараніна, які знаходзіўся два гады пад следствам і абвінавачваўся ў падрыхтоўцы звяржэння дваранска-капіталістычнага ладу... Гэтак зноў на грабяні эпохі нараджаецца новая псіхалогія ў маёй сям'і».

За рэвалюцыйную дзейнасць Дзмітрый Іванавіч разам з сям'ёю ў 1910 годзе быў высланы ў сібірскую тайгу — у Брацкі астрог на Ангары. З цікавасцю разглядаем мы сфатаграфаваныя Дзмітрыем Іванавічам у 1911 годзе тыя самыя месцы, дзе цяпер у Брацку будуецца самая вялікая ў свеце гідраэлектрастанцыя.

...І далейшы лёс гэтай сям'і быў незвычайны. Рэвалюцыя прынесла Дзмітрыю Іванавічу і яго сям'і свабоду. Бацька Ліліт, Аляксей, яму тады было ўсяго дзесяць гадоў, вось як апісвае гэты перыяд:

«Раніцаю 4 сакавіка стары ўрад разагналі. Вакол Мікалая II варта. 28. II рабочыя Пуцілаўскага завода занялі Шлісельбургскую крэпасць і вызвалілі 68 чалавек.

Барнаул—Масква.
14.III.1917 г.».

У першыя гады Савецкай улады Д. Галянішчаў-Кутузаў працаваў на адказных пасадах у Наркамаце замежных спраў, быў гандлёвым прадстаўніком у Італіі і Англіі.

Яго сын, бацька Ліліт, Аляксей Дзмітрыевіч Галянішчаў-Кутузаў, таксама, як і Міхаіл Іларыёнавіч Кутузаў, быў ваенным інжынерам. Доўгі час старшы лейтэнант А. Галянішчаў-Кутузаў служыў на Далёкім Усходзе, у Казахстане. Але па-ранейшаму ён папаўняў малюнкамі, фатаграфіямі сямейны альбом. У чэрвені 1937 года сям'ю напаткала няшчасце: Аляксей Дзмітрыевіч быў незаслужана арыштаваны. Памёр ён у 1945 годзе.

Інакш склаўся лёс яго дзяцей. Старэйшая дачка Айрыс Аляксееўна Галянішчава-Кутузава цяпер аспірантка Усесаюзнай сельскагаспадарчай Акадэміі імя Ціміразева, а малодшая —Ліліт працуе галоўным інжынерам, кіраўніком групы ў Гомельскім аблпраекце. Іх маці Валянціна Іванаўна Галянішчава-Кутузава працуе ў Беларускім інстытуце інжынераў чыгуначнага транспарту.

П. КАЛАМІЕЦ,
Г. РАЗІНСКІ,
супрацоўнікі абласной газеты «Гомельская праўда».

СНЕЖАНЬСКІ ЭКРАН

Кадр з фільма «Недзе ёсць сын».

Некалькі гадоў назад украінскі пісьменнік Ю. Збанацкі напісаў аповесць «Сярод добрых людзей». Нядаўна на кінастудыі імя А. Даўжэнкі па матывах гэтай аповесці створаны аднайменны мастацкі кінафільм.

У цэнтры сюжэта — лёс маленькай дзяўчынкі, якая ў час Вялікай Айчыннай вайны згубіла сваю маці. Простая ўкраінская калгасніца Міхаліна Ясень падабрала дзяўчынку на дарозе, дагледала і выхоўвала яе, а калі Наташы было дванаццаць гадоў, знайшла ў сабе сілу і мужнасць вярнуць дарагое ёй дзіця роднай маці.

Не без цікавасці прагледзяць гледачы і другі фільм вытворчасці кінастудыі імя А. Даўжэнкі— «Кветка на камені». Пераканальнымі фактамі кінакарціна выкрывае фанатызм сектантаў, процістаўляючы яму поўнае радасці жыццё савецкай моладзі, у мастацкіх вобразах увасабляе ідэю высокай адказнасці за лёс людзей, што жывуць побач з намі.

Пра трагічны лёс тых, хто спрабуе знайсці ўцеху, спакой, шчасце ў рэлігіі, расказвае і новы мастацкі кінафільм «Грэшніца», створаны на кінастудыі «Масфільм».

...На водшыбе, ля самага мора, жыве стары Харлампій. Ён адзінокі. Жонка памерла, а сын Віктар, вярнуўшыся з вайны, пажыў тыдзень і паехаў. Пасля ён вучыўся —стары памагаў яму. Потым пісьмы пачалі прыходзіць радзей і радзей, а вось ужо і зусім не зазірае паштальён у дом Харлампія.

Пра тое, як склалася далейшае жыццё гэтага гордага старога, гледачы і даведаюцца, прагледзеўшы мастацкую кінааповесць «Недзе ёсць сын», якую паставіла Ялцінская кінастудыя.

Сустрэнуцца гледачы і з новай операй «Моцарт і Сальеры», якая экранізавана Рыжскай кінастудыяй і Цэнтральнай студыяй тэлебачання.

Маленькім гледачам спадабаецца каляровая кінакарціна «Капітаны блакітнай лагуны». Гэта цікавае кінаапавяданне пра тое, як дзеці з рознымі характарамі спачатку не могуць знайсці агульнай мовы і пасябраваць. Але, трапіўшы ў розныя прыгодніцкія сітуацыі, яны аб'ядноўваюцца і ў бядзе выручаюць адзін аднаго.

У снежні на экраны рэспублікі выпускаецца таксама шырокаэкранны варыянт каляровай кінакарціны «Аповесць палымяных гадоў».

З зарубежных фільмаў гледачы прагледзяць: «Дачка двух бацькоў» (Кітай), «Ева хоча спаць» (Польшча), «У смерці свой твар» (ГДР), «Шчасце ў партфелі» (Югаславія), «Сувенір загінуўшага» (В'етнам) і іншыя.

Р. ЗАЙЦАЎ.

Кадр з фільма «Капітаны блакітнай лагуны».

ЧАЛАВЕК ЗАХВАРЭЎ...

Міхаіл Кандратавіч — мой сусед. Мы жывём на адной вуліцы. Кожны дзень раніцаю сустракаемся ля яго дома. Вельмі ціха выходзіць ён на вуліцу і, абапіраючыся на мыліцы, ідзе мне насустрач. Міхаіл Кандратавіч ветліва ўсміхаецца. Гэта заўсёды. Складаецца ўражанне, што ў яго ўвесь час добры настрой і адчувае ён сябе нядрэнна. Але я навучыўся здагадвацца пра стан гэтага чалавека. Вось ледзь прыкметна здрыгануліся яго бровы. Відаць, нястрымны боль прайшоў зараз хваляй яму па спіне. І дзіўна, у гэты момант Міхаіл Кандратавіч гаворыць не пра тое, што яму трэба ісці ў бальніцу, прымаць ванны, што ён амаль усю ноч не спаў, бо не мог сагрэць ногі. Ён пачынае гаварыць пра майстэрства фатографа, пра тое, што ён павінен быць мастаком у самым высокім сэнсе гэтага слова, пра тое, што рэтушор — не проста ўпрыгожвальнік, што фотаздымак павінен выхоўваць густы.

— Напішыце пра гэта ў газету, — просіць ён.

Міхаіл Кандратавіч з абурэннем дадае, што ў многіх фотаатэлье Мінска яшчэ недасканалая тэхніка, непрыстасаваныя памяшканні. І — ні слова пра свае асабістыя справы. Пра іх мне расказала жонка Міхаіла Кандратавіча. І няхай даруе мне сусед, што напісаў не пра тое, аб чым ён прасіў...

Няшчасце здарылася дванаццаць гадоў назад. Урачы ўстанавілі ў Міхаіла Ларыёнава цяжкую хваробу — полімііэліт. Доўгі час медыкі змагаліся за жыццё дваццацігадовага юнака. Урэшце ўдалося адбіць яго ад смерці.

Пасля бальніцы перад Міхаілам Ларыёнавым паўсталі дзве праблемы: кватэра і прафесія. Ні таго, ні другога не было. Калі да хваробы ён мог жыць на прыватнай кватэры, дык цяпер гэта стала немагчымым. Калі раней ён марыў аб спецыяльнасці тэхніка ці будаўніка, дык цяпер пра гэта і гаворкі не магло быць. Але сябры і знаёмыя падтрымалі Міхаіла Ларыёнава, далі параду. Чалавек стаў вывучаць спецыяльнасць мастака-рэтушора. І каля дзесяці гадоў працуе на Мінскай фабрыцы фотаработ.

А вось праблема жылля...

Каля пяці гадоў Міхаіл Ларыёнаў стаяў на чарзе для атрымання кватэры ў Савецкім райвыканкоме сталіцы. Урэшце, у 1950 годзе, яму прапанавалі пакой у адрамантаваным драўляным доме. Але пакой не зусім адпавядаў нармальным патрэбам. Па-першае, там было пячное ацяпленне (Яўгеніі Іванаўне цяжка працаваць, даглядаць хворага мужа і кожны дзень па дзве гадзіны траціць, каб выпаліць печ), а па-другое, не было ванны. Ларыёнаў прынёс у райвыканком адносіну ўрачоў абласной бальніцы. У ёй гаварылася літаральна наступнае: «Ванна вельмі неабходная для лекавых мэт згодна медыцынскага заключэння інваліду другой групы... які перанёс полімііэліт з глыбокім парэзам ніжніх канечнасцей і мышцаў спіны. Акрамя таго, маецца трафічнае парушэнне адной нагі. Могуць адкрыцца незагойваемыя раны і прывесці да страты нагі. Галоўны урач абласной бальніцы Г. Цгоеў, сакратар партбюро Н. Лупіновіч, старшыня мясцкома В. Жукава».

Як бачым, урачы нават адступіліся ад этыкету і напісалі тое, што звычайна не гавораць хворым. Напісалі, што пагражае Ларыёнаву. Даведку аднеслі ў райвыканком. На яе прыйшоў адказ. Вось ён: «На Ваш ліст № 30 ад 16 красавіка 1960 года выканком... паведамляе, што ўстанавіць ванну ў кухні, дзе жыве грамадзянін Ларыёнаў, тэхнічна немагчыма».

Міхаіл Кандратавіч паскардзіўся зноў. Зноў прыйшоў адказ, як дзве кроплі, падобны на першы.

Хутка здарылася тое, пра што папярэджвалі ўрачы. Хвароба абвастрылася і Ларыёнаў зноў трапіў у клініку, зноў аперацыя. Урачы выратавалі Ларыёнава. Выпісваючы з клінікі, парэкамендавалі штодзённыя ванны ў хатніх умовах.

У ліпені 1961 года Ларыёнаў звярнуўся ў райвыканком. Ён зноў прасіў замяніць яму кватэру на такую, дзе была б ванна або дзе ёсць магчымасць яе паставіць. У адказ — цыдулька ў тры радкі, у якой гаворыцца аб «адсутнасці магчымасці».

Мінуў год. Зноў выканком атрымаў заяву, у якой Ларыёнаў просіць дапамогі. На кватэру інваліда быў накіраваны інструктар тав. Аляксандраў. І вось у справе з'явілася даведка. Не, не даведка, а ўзор беспрынцыповага абследавання. Інструктар паведамляе: «Інваліднасць не звязана з работай на вытворчасці, а атрымана ім у 1950 годзе, у час пражывання ў сельскай мясцовасці... Тав. Ларыёнаў мае аўтамашыну «Запарожац» з абсталяваным кіраваннем для інвалідаў». Далей тав. Аляксандраў канстатуе, што мэтазгодна «разгледзець пытанне аб магчымасці ўстанавіць ванну ў кватэры», а калі немагчыма гэта зрабіць, дык «разгледзець пытанне аб замене... кватэры з ваннай пры ўмове, што на гэта будзе заключэнне медкамісіі».

Па-першае, якая розніца, звязана хвароба з работаю на вытворчасці ці не? Хвароба — ёсць хвароба. Якая розніца, дзе захварэў Ларыёнаў — у Мінску ці ў Доўску, адкуль ён родам? Якая розніца, мае Ларыёнаў «Запарожца» ці не? У «Запарожцы» рабіць ванну не будзеш. Па-другое, у каторы раз разглядаць пытанне аб устаноўцы ванны? Урэшце, трэцяе, якое заключэнне медкамісіі хоча яшчэ атрымаць тав. Аляксандраў? Варта было ўзяць двухгадовую перапіску і ўбачыць там заключэнне ўрачоў абласной бальніцы, якое мы прыводзілі вышэй.

І вось гэтая, з дазволу сказаць, даведка з'явілася для выканкома падставай, каб адказаць Ларыёнаву, што пытанне паляпшэння яго жыллёвых умоў будзе разгледжана ў 1963 годзе.

Дзіўная рэч! Разглядаць пытанне ў 1963 годзе, калі яго неабходна вырашыць тэрмінова, сёння. Тэрмінова таму, што гэта пагражае здароўю савецкага чалавека.

І. КЛАЗ.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара—3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: , аўторак і пятніцу

АТ 01418

Друкарня выдавецтва «Звязда».